

Πανεπιστήμιο Κύπρου
Τμήμα Νομικής

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η προστασία της μειοψηφίας των μετόχων στο Κυπριακό και
Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο – Σύγκριση.

Μιχάλης Αναστασίου

Επιβλέπων Καθηγητής :
Δρ. Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος

Αριθμός λέξεων :
17554 λέξεις

Λευκωσία
Δεκέμβριος 2023

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

- 1) Εισαγωγή.....Σελ.6-7
- 2) Κεφάλαιο I - Η προστασία της μειοψηφίας των μετόχων στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο.....Σελ.7-29
 - 2.1) Εισαγωγή.....Σελ.7-8
 - 2.2) Κοινοδικαιική Νομολογία – Ο κανόνας της υπόθεσης Foss v Harbottle.....Σελ.8-10
 - 2.3) Ύπαρξη εξαιρέσεων από τον κανόνα της υπόθεσης Foss v Harbottle.....Σελ.10-15
 - 2.3.1) Όταν η εταιρεία πράττει καθ’ υπέρβαση εξουσίας (ultra vires) ή πράττει παράνομα.....Σελ.10-11
 - 2.3.2) Όταν παρατηρείται παρατυπία κατά την ψήφιση ψηφίσματος, το οποίο απαιτούσε ειδική πλειοψηφία η οποία δεν τηρήθηκε ή ύπαρξη μη συμμόρφωσης με ειδική διαδικασία.....Σελ.11
 - 2.3.3) Ύπαρξη πράξης που οδηγεί στη παραβίαση των προσωπικών δικαιωμάτων συγκεκριμένου μετόχου ή μετόχων.....Σελ.12-13
 - 2.3.4) Πράξη που συνιστά δόλο εναντίον της μειοψηφίας και οι αδικοπραγούντες ελέγχουν την εταιρεία.....Σελ.13-15
 - 2.4) Τύποι αγωγών που μπορούν να ασκήσουν οι μειοψηφούντες μέτοχοι για την προστασία τους...Σελ.15-18
 - 2.4.1) Προσωπική Αγωγή.....Σελ.15-17
 - 2.4.2) Αντιπροσωπευτική Αγωγή.....Σελ.17-18
 - 2.4.3) Παράγωγη Αγωγή.....Σελ.18
 - 2.5) Παράγωγη Αγωγή – Κυπριακή Νομολογία.....Σελ.19-22
 - 2.6) Νομοθετική προστασία της μειοψηφίας των μετόχων.....Σελ.23-29
 - 2.6.1) Άρθρο 202 Κεφ. 113 – Κυπριακή Νομολογία.....Σελ.23-26
 - 2.6.2) Άρθρο 211(στ) Κεφ. 113 – Κοινοδικαιική και Κυπριακή Νομολογία.....Σελ.26-29

- 3) Κεφάλαιο II – Η προστασία της μειοψηφίας των μετόχων στο Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο.....Σελ.30-42
 - 3.1) Εισαγωγή.....Σελ.30-31
 - 3.2) Ο κανόνας της υπόθεσης Foss v Harbottle, οι εξαιρέσεις του και οι τύποι αγωγών που μπορούν να ασκήσουν οι μέτοχοι.....Σελ.31-32
 - 3.3) Νομοθετική διαδικασία – Companies Act 2006, Part 11.....Σελ.32-35
 - 3.4) Εταιρικές Διαφορές και Παράγωγη Αγωγή.....Σελ.35-37
 - 3.4.1) Η φύση του προβλήματος και οι πιθανές λύσεις.....Σελ.35-36
 - 3.4.2) Καθεστώς Παράγωγης Αγωγής.....Σελ.36-37
 - 3.5) Νομοθετικές θεραπείες των μειοψηφούντων μετόχων.....Σελ.37-42
 - 3.5.1) Unfairly prejudicial conduct – Companies Act 2006, Part 30, Sections 994-996.....Σελ.37-40
 - 3.5.2) Άλλα ειδικά νομοθετικά δικαιώματα των μειοψηφούντων μετόχων.....Σελ.41-42
- 4) Κεφάλαιο III – Σύγκριση των δυο Δικαίων - Προτάσεις για βελτίωση του Κυπριακού Εταιρικού Δικαίου στο ζήτημα της προστασίας των μειοψηφούντων μετόχων της εταιρείας.....Σελ.42-51
 - 4.1) Η Αγγλική και Κυπριακή Παράγωγη Αγωγή υπό το Κοινοδίκαιο – Κοινοί Εφαρμοστέοι Κανόνες.....Σελ.42-45
 - 4.2) Προβλήματα που ανακύπτουν από την Παράγωγη Αγωγή στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο.....Σελ.45-47
 - 4.3) Η προοπτική Νομοθετικής τροποποίησης της Παράγωγης Αγωγής στη Κύπρο.....Σελ.47-49
 - 4.4) Πρόταση αλλαγής και επικαιροποίησης του άρθρου 202 Κεφ. 113.....Σελ.49-51
- 5) Συμπέρασμα.....Σελ.51-52
- 6) Βιβλιογραφία-Πηγές-Νομολογία.....Σελ.53-56

Abstract

Στα πλαίσια μιας εταιρείας η πλειοψηφία είναι αυτή που οδηγεί στη λήψη αποφάσεων, στον καθορισμό του τρόπου εφαρμογής τους, και στην επιλογή του τρόπου και των προσώπων που θα προχωρήσουν στην εφαρμογή τους. Η συγκεκριμένη αρχή θεμελιώθηκε με βάση τη Νομολογία και πιο συγκεκριμένα με την απόφαση *Foss v Harbottle*. Η απόφαση αυτή υιοθέτησε δυο σημαντικές γραμμές. Η πρώτη αρχή είναι ότι η εταιρεία διοικείται από την πλειοψηφία, δηλαδή ότι όταν υπάρχει μια ισχυριζόμενη αδικοπραξία η πλειοψηφία των μελών της εταιρείας μπορεί με απόφαση της να την επικυρώσει και να την νομιμοποιήσει, με αποτέλεσμα αν αυτή η συναλλαγή προχωρήσει σε επικύρωση από την πλειοψηφία συμπεραίνεται ότι η εταιρεία δεν έχει αδικηθεί και κανένα από τα μέλη δεν έχει την δυνατότητα να εγείρει αγωγή σε σχέση με την συναλλαγή αυτή (αρχή της κυριαρχίας της πλειοψηφίας). Η άλλη αρχή είναι ότι όταν υπάρχει αδικοπραξία εναντίον της εταιρείας ο μόνος ορθός ενάγοντας είναι η ίδια η εταιρεία (αρχή του ορθού ενάγοντος). Από τον κανόνα υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις με βάση τις οποίες παρέχονται θεραπείες στους μετόχους της μειοψηφίας. Η παράγωγη αγωγή που εγείρεται από τον ίδιο τον μέτοχο ο οποίος έχει ως βάση αγωγής τη βάση αγωγής που θα είχε η ίδια η εταιρεία αν ασκούσε η ίδια την αγωγή αποτελεί το πιο ουσιαστικό εργαλείο της μειοψηφίας των μετόχων καθώς επιτρέπει σε μέτοχο μειοψηφίας να εγείρει αγωγή εκ μέρους της εταιρείας σε περιπτώσεις που η εταιρεία δεν ενεργεί η ίδια, επειδή ο αδικοπραγών έχει τον έλεγχο της εταιρείας και μπορεί να την εμποδίσει από το να προχωρήσει σε οποιαδήποτε ενέργεια. Η παράγωγη αγωγή στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο βασίζεται στο κοινοδικαϊκό σύστημα και δεν έχει κωδικοποιηθεί στον Περί Εταιρειών Νόμο- Κεφάλαιο 113. Τα Κυπριακά Δικαστήρια μέχρι σήμερα όταν έχουν ενώπιον τους μια παράγωγη αγωγή κάνουν αναφορά σε υποθέσεις του Κοινοδικαίου ως αυθεντίες που είχαν εκδοθεί πριν το 1960. Με βάση αυτή την πρακτική που ακολουθείται, τα Κυπριακά Δικαστήρια δεν έχουν ακολουθήσει όλες τις εξελίξεις και μεταβολές που υπήρξαν αναφορικά με την παράγωγη αγωγή στο Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο, παρά το γεγονός, τις πολλές και λεπτομερείς λύσεις που δόθηκαν σε αυτό το ζήτημα από πιο πρόσφατες Αγγλικές υποθέσεις και τη νομοθετική θέσπιση του *English Company Acts 2006* ο οποίος αντικατέστησε τις παλιές εξαιρέσεις στον κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle*. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο προέρχεται από το Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο η νομολογιακή και νομοθετική εξέλιξη της παράγωγης αγωγής στην Αγγλία θεμελιώνει το έδαφος για την εξέλιξη και στην Κύπρο. Για αυτόν τον λόγο η παρούσα

εργασία έχει στόχο να προχωρήσει σε σύγκριση του Αγγλικού με το Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο στο ζήτημα της προστασίας της μειοψηφίας των μετόχων και να καταδείξει την ανάγκη που υπάρχει το Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο όσον αφορά αυτό το θέμα να εκσυγχρονιστεί.

Λέξεις Κλειδιά: Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο, Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο, Συγκριτικό Δίκαιο, Παράγωγη Αγωγή, Foss v Harbottle.

1) Εισαγωγή

Όσον αφορά τις θεραπείες που έχουν οι μέτοχοι μιας εταιρείας δεν θα ήταν υπερβολή να ειπωθεί ότι η παράγωγη αγωγή έχει αποτελέσει την πιο διαδεδομένη «εξαγωγή» του κοινοδικαίου. Μέσα από το πέρασμα των χρόνων και ειδικότερα των τελευταίων 30 ετών πολλές δικαιοδοσίες ανεξαρτήτως του νομικού συστήματος στο οποίο βρίσκονται καθιέρωσαν τη δική τους εκδοχή όσο αφορά αυτή τη θεραπεία¹. Ο Rafael La Porta ένας από τους πιο μεγάλους οικονομολόγους υποστηρίζει την άποψη ότι η προστασία των μετόχων που αποτελούν τη μειοψηφία και το νομικό καθεστώς της αποτελεί ένα ουσιαστικό στοιχείο που προσδιορίζει σε ένα κράτος την έκταση και το μέγεθος της αγοράς κεφαλαίων. Με τη σύσταση μιας εταιρείας που έχει ως σκοπό τη διεξαγωγή διαφόρων εμπορικών δραστηριοτήτων και αποτελείται από περισσότερα από ένα μέλη, προκύπτουν συχνά διαφωνίες που έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία αδιεξόδων στην εταιρεία².

Η παράγωγη αγωγή υπό το Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο δεν έχει αναλυθεί σε μεγάλο βαθμό τόσο στην θεωρία όσο και στη σχετική νομολογία η οποία παρατηρείται μόνο σε ορισμένες περιπτώσεις. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η παράγωγη αγωγή στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο να δημιουργεί στους ενάγοντες και στα Δικαστήρια αρκετές προκλήσεις και δεδομένης επίσης της αβεβαιότητας γύρω από την εφαρμογή της, αποτελεί μάλλον μια μη ελκυστική επιλογή για να επικαλεστούν οι μέτοχοι, ακόμη και για αδικήματα κατά της εταιρείας που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της. Το γεγονός αυτό αποτελεί εμπόδιο για μια τόσο επίδοξη οικονομία όπως την κυπριακή, δεδομένου του κρίσιμου ρόλου που διαδραματίζουν η προστασία των επενδυτών και οι μηχανισμοί λογοδοσίας στη δημιουργία εμπιστοσύνης στην αγορά³.

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η ανάλυση το πως μέχρι σήμερα έχει αναπτυχθεί η προστασία της μειοψηφίας των μετόχων της εταιρείας στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο καθώς και ανάλυση της ισχύουσας Αγγλικής νομοθεσίας και νομολογίας στο σύγχρονο

¹ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, Maastricht Journal of European and Comparative Law 2022, Vol.29 (I) 62-84.

² Law and Finance, RL Porta, F Lopez-de-Silanes, A Shleifer, RW Vishny, Journal of political economy 106 (6), 1113-1155, The law and economics of self-dealing, S Djankov, R La Porta, F Lopez-de-Silanes, A Shleifer, Journal of financial economics 88 (3), 430-465.

³ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, Maastricht Journal of European and Comparative Law 2022, Vol.29 (I) 62-84.

Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο αναφορικά με το συγκεκριμένο θέμα προκειμένου να γίνει μια σύγκριση μεταξύ των δυο δικαίων και εν κατακλείδι ποιες αλλαγές και μεταρρυθμίσεις πρέπει να υιοθετήσει το Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο ώστε να υπάρχει διασφάλιση στον μέγιστο βαθμό της προστασίας της μειοψηφίας και κατ' επέκταση να υπάρχει ενίσχυση της επιχειρηματικότητας.

2) Κεφάλαιο I – Η προστασία της μειοψηφίας των μετόχων στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο.

2.1) Εισαγωγή

Η εταιρεία αποτελώντας σημαντικό εργαλείο για μια ομάδα ατόμων για την επίτευξη διάφορων σκοπών και προκειμένου να φτάσει στη πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων της ως αποτελεσματικό μέσο επένδυσης σε διάφορες οικονομικές δραστηριότητες, απαιτείται να υπάρχει διασφάλιση ότι είναι διαθέσιμες οι κατάλληλες διαδικασίες και μηχανισμοί που θα δίνουν την ευχέρεια σε ένα επενδυτή/μέτοχο, ο οποίος θεωρεί ότι η επένδυση του σε μετοχές της εταιρείας βρίσκεται σε κίνδυνο εξαιτίας της παράνομης συμπεριφοράς των προσώπων που έχουν τον έλεγχο στην εταιρεία, να αποσύρει την επένδυση του πωλώντας τις μετοχές του, να αποτρέψει την συμπεριφορά που είναι παράνομη ή να βοηθήσει την εταιρεία να ανακτήσει περιουσιακά στοιχεία που ανήκουν σε αυτή⁴. Αυτό το πρόβλημα παρατηρείται κυρίως στους μετόχους σε ιδιωτικές εταιρείες, οι οποίοι δεν μπορούν με την ίδια ευκολία όσο οι μέτοχοι σε δημόσιες εταιρείες και οι μέτοχοι σε δημόσιες εταιρείες εισηγμένες στο χρηματιστήριο να πωλήσουν τις μετοχές τους και να αποχωρήσουν από την εταιρεία⁵.

Η εταιρεία έχοντας ξεχωριστή νομική προσωπικότητα ενάγει και ενάγεται στο δικό της όνομα μετά από απόφαση από το αρμόδιο όργανο της το οποίο συνήθως είναι το διοικητικό συμβούλιο, με αποτέλεσμα να μην επιτρέπεται σε μεμονωμένους μετόχους να εναγάγουν εκ

⁴ «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 717.

⁵ «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 717, S.Goulding, Company Law (2^η Έκδοση, Cavendish Publishing Limited, 1999), Σελ. 341.

μέρους της εταιρείας. Ωστόσο όταν οι φερόμενοι ως αδικοπραγούντες είναι οι ίδιοι μέλη του διοικητικού συμβουλίου και μπορούν να αποτρέψουν να ληφθούν μέτρα από την εταιρεία έτσι ώστε να αποκατασταθούν οι ζημιές από τις αδικοπραξίες που τέλεσαν, τότε δημιουργείται ένα σοβαρό πρόβλημα. Συνέπεια των πιο πάνω είναι να υπάρχει κατάχρηση της αρχής της πλειοψηφίας, αρχή που είναι βασική στο εταιρικό δίκαιο όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων σε μια εταιρεία και οι μέτοχοι μειοψηφίας να βρίσκονται σε ιδιαίτερα μειονεκτική και αδύναμη θέση εντός της εταιρείας⁶. Το ορθότερο είναι να υπάρξει μια ισορροπία ανάμεσα στην αρχή της πλειοψηφίας από την μια και της προστασίας των μετόχων μειοψηφίας από κατάχρηση εξουσίας από την άλλη⁷.

Η μειοψηφία των μετόχων στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο βρίσκει προστασία στη κοινοδικαιική νομολογία και σε ορισμένες διατάξεις του περί Εταιρειών Νόμου Κεφ. 113. Η κοινοδικαιική νομολογία για τη προστασία της μειοψηφίας των μετόχων εξακολουθεί να έχει μεγάλη σημασία στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο παρά το γεγονός ότι το ισχύον Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο έχει προχωρήσει στην υιοθέτηση νέων ειδικών νομοθετικών διατάξεων και ενδίκων βοηθημάτων για τη προστασία της μειοψηφίας των μετόχων, με αποτέλεσμα η κοινοδικαιική νομολογία να έχει περιορισμένη ισχύ σε σχέση με το παρελθόν⁸.

Στην συνέχεια αυτού του Κεφαλαίου θα γίνει ανάλυση της προστασίας της μειοψηφίας των μετόχων στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο με βάση τη κοινοδικαιική και κυπριακή νομολογία καθώς και με βάση τις συγκεκριμένες διατάξεις του Κεφ. 113.

2.2) Κοινοδικαιική Νομολογία- Ο κανόνας της υπόθεσης Foss v Harbottle.

Όταν προκύπτει μια αδικοπραξία που γίνεται εις βάρος της εταιρείας, η προστασία των συμφερόντων της μειοψηφίας των μετόχων ρυθμίζεται από τον κανόνα που θεμελιώθηκε στην αγγλική υπόθεση Foss v Harbottle (1843). Με βάση αυτόν τον κανόνα, δεν είναι επιτρεπτό ένας μέτοχος να προχωρήσει σε άσκηση αγωγής για αδικήματα που έχει υποστεί η ίδια η εταιρεία. Αυτός ο κανόνας δεν επιτρέπει την άσκηση αγωγών από την μειοψηφία των μετόχων, επειδή ο κάθε μεμονωμένος μέτοχος με την ένταξη του ως μέλος της εταιρείας θα

⁶ A. Dignam and J. Lowry, Company Law (7^η Έκδοση, OUP, 2012), Σελ. 186-187.

⁷ A. Dignam and J. Lowry, Company Law (7^η Έκδοση, OUP, 2012), Σελ. 187-188.

⁸ «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 719.

πρέπει να γνωρίζει ότι θα εφαρμόζεται η βασική αρχή της κυριαρχίας της πλειοψηφίας. Ο συγκεκριμένος κανόνας ουσιαστικά μετουσιώνει το δόγμα της χωριστής νομικής προσωπικότητας της εταιρείας από τα μέλη της, την νομική φύση του καταστατικού ως σύμβαση, τον κανόνα της εσωτερικής διοίκησης και την αρχή της κυριαρχίας της πλειοψηφίας σε έναν διαδικαστικό κανόνα για το *locus standi*, δηλαδή το ποιος μπορεί να ενάγει⁹.

Ο κανόνας της υπόθεσης *Foss v Harbottle* δημιούργησε μια αδιέξοδη κατάσταση όσον αφορά τη προστασία της μειοψηφίας των μετόχων. Ωστόσο, ο κανόνας δικαιολογείται σε ορισμένο βαθμό έτσι ώστε να αποτραπεί μεγάλος αριθμός αγωγών από τους διάφορους δυσαρεστημένους μετόχους της εταιρείας όπως επίσης και το γεγονός ότι η εταιρεία έχει την δυνατότητα να προχωρεί σε επικύρωση των πράξεων των συμβούλων της με αποτέλεσμα αυτές οι διαφορές πλέον να μην υφίστανται¹⁰.

Επομένως ο κανόνας υιοθετεί 4 βασικές αρχές. Η πρώτη είναι ότι ο ορθός ενάγων σε μια αγωγή που σχετίζεται με αδικοπραξία που διαπράχθηκε εις βάρος της εταιρείας είναι *prima facie* η ίδια η εταιρεία. Αυτό γιατί οι σύμβουλοι έχουν εκλεγεί να διαχειρίζονται τις υποθέσεις της εταιρείας και έχουν ορισμένες υποχρεώσεις και καθήκοντα προς την εταιρεία. Όταν παραβιάζουν αυτές τις υποχρεώσεις και καθήκοντα με συνέπεια να τελείται αδικοπραξία εις βάρος της εταιρείας, η ίδια η εταιρεία όντας ξεχωριστό νομικό πρόσωπο είναι ο ορθός ενάγων σε οποιαδήποτε αγωγή ακολουθήσει. Η δεύτερη αρχή είναι το δόγμα της εσωτερικής διοίκησης δηλαδή το δικαίωμα που έχει μια εταιρεία να αποφασίζει η ίδια με βάση τις επιθυμίες της διοίκησης της και της γενικής συνέλευσης των μετόχων της, την εταιρική στρατηγική της αναφορικά με αποφάσεις που αφορούν καταγγελλόμενες πράξεις που είχαν ως αποτέλεσμα την πρόκληση ζημιάς. Η τρίτη αρχή είναι η αρχή της επικύρωσης. Με βάση αυτή την αρχή, όταν ένας μέτοχος μειοψηφίας θεωρεί ότι οι σύμβουλοι της εταιρείας ενήργησαν παράνομα, δεν μπορεί να ασκηθεί αγωγή που προκύπτει από έναν τέτοιο ισχυρισμό, όταν μπορεί η εν λόγω παρανομία να επικυρωθεί από την γενική συνέλευση. Με βάση το πιο πάνω θα πρέπει η γενική συνέλευση να έχει την δυνατότητα να επιβεβαιώνει, επικυρώνει και εγκρίνει την πράξη που αποτελεί το αντικείμενο της παρανομίας. Η τέταρτη αρχή είναι η αρχή της παρατυπίας όπου εάν μια μικρή παρατυπία ή μια απλή έλλειψη τήρησης του επίσημου τύπου, στα πλαίσια της εσωτερικής διοίκησης μιας εταιρείας, δεν θα είχε λάβει χώρα, εφόσον θα είχε τηρηθεί η σωστή εταιρική διαδικασία, τότε δεν μπορεί να γίνει δεκτή η άσκηση αγωγής

⁹ «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 720-721, A. Dignam and J. Lowry, *Company Law* (7^η Έκδοση, OUP, 2012), Σελ. 188.

¹⁰ S. Griffin, *Company Law- Fundamental Principles* (4^η Έκδοση, Pearson, 2006), Σελ. 417, S. Goulding, *Company Law* (2^η Έκδοση, Cavendish Publishing Limited, 1999), Σελ. 342.

που αμφισβητεί το αποτέλεσμα μιας τέτοιας παρατυπίας. Σχετική Αγγλική Νομολογία για τις πιο πάνω αρχές είναι Edwards v Halliwell (1950), Burland v Earle (1902), MacDougall v Gardiner (1875), Carlen v Drury (1812) και Browne v La Trinidad (1887)¹¹.

2.3) Ύπαρξη εξαιρέσεων από τον κανόνα της υπόθεσης Foss v Harbottle.

Ο κανόνας της υπόθεσης Foss v Harbottle ο οποίος θεμελιώνει την αρχή της κυριαρχίας της πλειοψηφίας δεν στερείται εξαιρέσεων. Η υπόθεση Edwards v Halliwell επανέλαβε τον κανόνα που απορρέει από την υπόθεση Foss v Harbottle και επίσης προχώρησε σε εξέταση των περιστάσεων υπό τις οποίες δεν θα είχε εφαρμογή ο συγκεκριμένος κανόνας έτσι ώστε να μπορεί ο μέτοχος να ασκήσει αγωγή. Κατέληξε σε 4 εξαιρέσεις οι οποίες θα αναλυθούν στην συνέχεια. Ένα ζήτημα που είχε προκύψει ήταν αν πρόκειται για πραγματικές εξαιρέσεις από τον κανόνα ή αν πρόκειται για περιπτώσεις εκτός του πεδίου εφαρμογής του κανόνα. Η κρατούσα άποψη υποστηρίζει ότι οι πρώτες τρεις εξαιρέσεις δεν είναι κατ'ουσίαν εξαιρέσεις από τον κανόνα αλλά είναι περιπτώσεις εκτός του πεδίου εφαρμογής του, δηλαδή σε αυτές τις περιπτώσεις δεν υπάρχει εφαρμογή του κανόνα και ότι μόνο η τέταρτη εξαίρεση είναι κατ'ουσίαν εξαίρεση από τον ίδιο τον κανόνα¹².

2.3.1) Όταν η εταιρεία πράττει καθ' υπέρβαση εξουσίας (ultra vires) ή πράττει παράνομα.

Στην περίπτωση που λαμβάνει χώρα μια καθ' υπέρβαση εξουσίας πράξη ή πρόκειται για μια παράνομη πράξη οι μέτοχοι της εταιρείας δεν μπορούν, ακόμα και με ομόφωνη ψήφο, να προχωρήσουν σε επικύρωση της. Σε αυτή την περίπτωση, ο μέτοχος δικαιούται να

¹¹ «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 722, 723, 725, 726.

¹² «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 744, A. Dignam and J. Lowry, Company Law (7^η Έκδοση, OUP, 2012), Σελ. 195, S. Goulding, Company Law (2^η Έκδοση, Cavendish Publishing Limited, 1999), Σελ. 344-351.

προχωρήσει σε άσκηση προσωπικής αγωγής, λόγω του ότι έχει το δικαίωμα να απαιτήσει η εταιρεία να ενεργεί με βάση τους όρους του καταστατικού της και με βάση το νόμο. Έτσι δεν εφαρμόζεται η αρχή της πλειοψηφίας και δεν μπορεί η απλή πλειοψηφία των μετόχων να επικυρώσει και εγκρίνει τη συγκεκριμένη πράξη της εταιρείας¹³.

2.3.2) Όταν παρατηρείται παρατυπία κατά την ψήφιση ψηφίσματος, το οποίο απαιτούσε ειδική πλειοψηφία η οποία δεν τηρήθηκε ή ύπαρξη μη συμμόρφωσης με ειδική διαδικασία.

Σε περίπτωση που στο καταστατικό της εταιρείας αναφέρεται ότι πρέπει να υπάρχει ειδική πλειοψηφία για να εγκριθεί συγκεκριμένη πράξη της εταιρείας, τότε αν η εταιρεία έχει σκοπό να μην συμμορφωθεί με αυτή την πρόνοια και δεν εξασφαλίσει την συγκεκριμένη ειδική πλειοψηφία, έχει τη δυνατότητα μεμονωμένος μέτοχος να ασκήσει κατ'εξαίρεση του κανόνα αγωγή¹⁴. Η υπόθεση *Edwards v Halliwell* αποτελεί την κύρια υπόθεση από την οποία εξάχθηκε το συγκεκριμένο συμπέρασμα, όπου η αρχή της πλειοψηφίας δεν εφαρμόζεται όταν η πράξη, που έγινε ή που προτείνεται να γίνει απαιτεί ειδική πλειοψηφία. Για αυτό και η δεύτερη εξαίρεση δεν αποτελεί πραγματική εξαίρεση από τον κανόνα καθώς η εταιρεία δεν έχει υποστεί μια αδικοπραξία αλλά αντίθετα την έχει διαπράξει¹⁵.

¹³ *Simpson v Westminster Palace Hotel Co* (1860) 8 HL Cas712, *Parke v Daily News Ltd* (1962) Ch 927, *Prudential Assurance Co Ltd v Newman Industries Ltd (No 2)* (1982) 1 All ER 354.

¹⁴ N. Bourne, *Bourne on Company Law* (6^η Έκδοση, Routledge, 2013), Σελ. 228.

¹⁵ *Edwards v Halliwell* (1950) 2 All ER 1064.

2.3.3) Ύπαρξη πράξης που οδηγεί στην παραβίαση των προσωπικών δικαιωμάτων συγκεκριμένου μετόχου ή μετόχων.

Η τρίτη εξαίρεση ορίζει ότι ένας μέτοχος μπορεί να ασκήσει αγωγή όταν παραβιάζονται προσωπικά δικαιώματα του, ωστόσο δεν έχει το απόλυτο δικαίωμα για να προχωρήσει σε αυτή την πράξη. Υπάρχουν δυο εμπόδια που απαιτείται να ξεπεραστούν, πρώτον, η απαγόρευση επιβολής των λεγόμενων «εξωτερικών δικαιωμάτων» (outsider rights) που παρέχονται σε ένα μέλος από το καταστατικό και δεύτερον, η δυσκολία να υπάρξει πρόβλεψη πότε το δικαστήριο θα κρίνει ότι η παραβίαση μιας διάταξης του καταστατικού της εταιρείας είναι μια απλή «εσωτερική παρατυπία» (internal irregularity) στα πλαίσια των διαδικασιών που τηρούνται στην εταιρεία και ως εκ τούτου μια αδικοπραξία εις βάρος της εταιρείας, σε αντίθεση με μια παραβίαση του καταστατικού, η οποία είναι θέμα ουσίας και όχι διαδικαστικό, για την οποία ένα μέλος μπορεί να ασκήσει αγωγή. Όσο αφορά το πρώτο εμπόδιο περιλαμβάνει τις δυσκολίες που αφορούν τη δυνατότητα επιβολής των δικαιωμάτων, που φέρονται να παρέχονται σε ένα μέλος από το καταστατικό και πιο ειδικά τη διάκριση ανάμεσα στα εσωτερικά δικαιώματα που μπορούν να επιβληθούν βάσει του καταστατικού ως σύμβαση και στα εξωτερικά δικαιώματα τα οποία δεν μπορούν να επιβληθούν. Τα εξωτερικά δικαιώματα είναι η περίπτωση που το καταστατικό χορηγεί δικαιώματα σε μέλη υπό άλλη ιδιότητα τους (όπως δικηγόρου, λογιστή, εργοδοτούμενου, συμβούλου, αντισυμβαλλόμενου που συνδέεται συμβατικά με την εταιρεία) ή ακόμη και σε τρίτους, μη μέλη, οι οποίοι δεν έχουν κάποια άλλη σχέση με την εταιρεία. Το ζήτημα είναι ότι ενώ με βάση το καταστατικό θεωρείται ότι υπάρχει σύμβαση ανάμεσα στα μέλη και την εταιρεία, το καταστατικό ως σύμβαση δεσμεύει μόνο τα μέλη ως μέλη σχετικά με τα εσωτερικά δικαιώματα τους. Για τα εξωτερικά δικαιώματα η πιο πάνω συμβατική σχέση με βάση το καταστατικό δεν υπάρχει και τα μέλη δεν έχουν την δυνατότητα να επιβάλλουν τα εξωτερικά τους δικαιώματα. Όσον αφορά το δεύτερο εμπόδιο, με βάση και την Αγγλική νομολογία (MacDougall v Gardiner (1875), Pender v Lushington (1877), και Wood v Odessa Waterworks Ltd (1889)) φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι απαιτείται η ύπαρξη προσεκτικής διάκρισης ανάμεσα, από τη μια, των περιπτώσεων στις οποίες ένας μέτοχος δικαιούται να επιβάλλει την συμμόρφωση με διατάξεις του καταστατικού, επειδή του παρέχουν κάποιο προσωπικό δικαίωμα και από την άλλη, περιπτώσεων στις οποίες υπάρχει παραβίαση των διατάξεων του καταστατικού, που είναι το

ίδιο με εσωτερική παρατυπία (internal irregularity) για την οποία μπορεί να υπάρξει θεραπεία με σύνηθες ψήφισμα¹⁶.

2.3.4) Πράξη που συνιστά δόλο εναντίον της μειοψηφίας και οι αδικοπραγούντες ελέγχουν την εταιρεία.

Η επικρατούσα άποψη είναι ότι η συγκεκριμένη εξαίρεση αποτελεί και τη μόνη πραγματική εξαίρεση από τον κανόνα επειδή επιτρέπει σε έναν μέτοχο να ασκήσει αγωγή εκ μέρους της εταιρείας, δηλαδή να προχωρήσει σε άσκηση μιας παράγωγης αγωγής που θεμελιώνεται από το δικαίωμα που έχει η εταιρεία να ασκήσει αγωγή για πράξεις που συνιστούν δόλο, οι οποίες αυτές πράξεις έγιναν από κάποιον ή κάποιους που έλεγχαν την εταιρεία. Μια πράξη που συνιστά δόλο δεν είναι δυνατό ποτέ να γίνει επικύρωση της από την πλειοψηφία, για αυτό και η ίδια η πλειοψηφία δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η παράγωγή αγωγή δεν μπορεί να γίνει δεκτή, γιατί έχει προχωρήσει στην επικύρωση της πράξης που συνιστά δόλο. Συνέπεια των πιο πάνω είναι τα Δικαστήρια να επιτρέψουν στον μειοψηφούντα μέτοχο να ασκήσει παράγωγή αγωγή εκ μέρους της εταιρείας¹⁷. Ο δόλος δεν διαπράττεται εις βάρος της μειοψηφίας των μετόχων αλλά εις βάρος της ίδιας της εταιρείας και η αποζημίωση που πιθανόν θα επιδικαστεί μετά από επιτυχή κατάληξη της παράγωγης αγωγής, θα δοθεί στην ίδια την εταιρεία¹⁸.

Μια πράξη της εταιρείας που δεν έγινε με καλή πίστη προς όφελος της εταιρείας στο σύνολο της θα ήταν δυνατό να αποτελέσει πράξη που συνιστά δόλο εναντίον της μειοψηφίας και ουσιαστικά εναντίον της ίδιας της εταιρείας. Έτσι δίνεται εκ πρώτης όψεως η δυνατότητα σε ένα μειοψηφούντα μέτοχο να ασκήσει παράγωγή αγωγή όταν η εταιρεία έχει υποστεί τέτοιο δόλο. Ωστόσο, το πως ερμηνεύεται ο δόλος εκτείνεται πέρα από την κοινοδικαιική έννοια του δόλου πράγμα το οποίο φαίνεται και μέσα από την νομολογία. Για παράδειγμα, στην έννοια

¹⁶ «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 747,748,749, Α. Dignam and J. Lowry, Company Law (7^η Έκδοση, OUP, 2012), Σελ. 197, S. Goulding, Company Law (2^η Έκδοση, Cavendish Publishing Limited, 1999), Σελ. 99-100, Τ. Συνοδινού και Α. Χριστοφόρου, Κυπριακό Ιδιωτικό Δίκαιο- Κατ' άρθρο ερμηνεία – Νομολογία, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2014, Σελ. 724.

¹⁷ «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 749, N. Bourne, Σελ. 229, S. Goulding, Company Law (2^η Έκδοση, Cavendish Publishing Limited, 1999), Σελ. 347, S. Griffin, Company Law- Fundamental Principles (4^η Έκδοση, Pearson, 2006), Σελ. 420-421.

¹⁸ A. Dignam and J. Lowry, Company Law (7^η Έκδοση, OUP, 2012), Σελ. 198.

του όρου «δόλος εναντίον της μειοψηφίας» περιλαμβάνονται η παράβαση καθήκοντος πίστης, η πράξη διακριτικής μεταχείρισης, η κατάχρηση εξουσιών της εταιρείας εξαιτίας αμέλειας, χωρίς να απαιτείται η απόδειξη ανέντιμης πρόθεσης ή εξαπάτησης. Πρακτικά όμως είναι αδύνατο να οριστούν επακριβώς ποιες αδικοπραξίες μπορούν ή δεν μπορούν να θεωρηθούν ως δόλος από την νομολογία. Για αυτό και θα πρέπει να εξετάζεται ανά περίπτωση το γεγονός αν εμπίπτει μια πράξη εντός των ορίων του τι είναι δυνατό να περιγραφεί ως αποδεκτή πράξη που συνιστά δόλο απέναντι στην μειοψηφία. Σχετική νομολογία για τα πιο πάνω είναι Derry v Peek (1889), Estmanco (Kilner House) Ltd v Greater London Council (1982), Pavlides v Jensen (1956), Cook v Deeks (1916), Menier V Hoopers Telegraph Works (1874), Alexander v Automatic Telephone Co (1900) και Daniels v Daniels (1978). Άσκηση παράγωγης αγωγής μπορεί να γίνει, ακόμα και αν κατά την στιγμή που ανακαλύφθηκε ότι υπάρχει δόλος, ο ενάγων δεν είναι πλέον μέλος της εταιρείας στην οποία έγινε ο δόλος. Όταν ένα άτομο αποκτά μετοχές από ένα μέλος που είχε συμμετοχή σε δόλο που είχε αποτέλεσμα την πρόκληση ζημιάς στην εταιρεία ή από ένα μέλος το οποίο ψήφισε κατά οποιασδήποτε αγωγής έτσι ώστε να αποκατασταθεί η ζημιά της εταιρείας από την ύπαρξη δόλου, αυτό το νέο μέλος δεν έχει τη δυνατότητα να προχωρήσει σε άσκηση παράγωγης αγωγής για τη συγκεκριμένη ζημιά που η εταιρεία υπέστη εξαιτίας του συγκεκριμένου δόλου. Σχετική για το θέμα υπόθεση είναι η Fooks v South Western railway Co (1853)¹⁹.

Επίσης, σημαντική παράμετρος αποτελεί η απαίτηση απόδειξης ότι αυτοί που έχουν αδικοπραγήσει ασκούσαν επαρκή έλεγχο επί της εταιρείας, προκειμένου να υπάρξει αποφυγή άσκησης αγωγών στο όνομα της εταιρείας εναντίον τους. Αυτή η παράμετρος αποτελεί μέρος του ορισμού του δόλου εναντίον της μειοψηφίας και είναι ο λόγος για τον οποίον θα υπάρχει εμπόδιο έτσι ώστε να ασκήσει στο όνομα της αγωγή η εταιρεία προκειμένου να αξιώσει την αποκατάσταση της ζημιάς που προκάλεσαν σε αυτή οι αδικοπραγούντες. Για να είναι δυνατή η άσκηση παράγωγης αγωγής από ένα μειοψηφούντα μέτοχο στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εξαίρεσης από τον κανόνα, θα πρέπει να εξετάζεται η κάθε περίπτωση ξεχωριστά από το δικαστήριο και θα πρέπει ο μειοψηφών μέτοχος να ασκεί την παράγωγη αγωγή καλόπιστα προς όφελος της εταιρείας καθώς και να μην είναι διαθέσιμη κάποια άλλη κατάλληλη θεραπεία.

¹⁹ «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 750-754, S. Griffin, Company Law- Fundamental Principles (4^η Έκδοση, Pearson, 2006), Σελ. 420-422, A. Dignam and J. Lowry, Company Law (7^η Έκδοση, OUP, 2012), Σελ. 198-199.

Σχετική νομολογία για το πιο πάνω ζήτημα είναι η Barrett v Duckett (1995) και Portfolios of Distinction Ltd v Laird (2004)²⁰.

2.4) Τύποι αγωγών που μπορούν να ασκήσουν οι μειωηφούντες μέτοχοι για την προστασία τους.

2.4.1) Προσωπική Αγωγή

Στη περίπτωση που έχει διαπραχθεί μια αδικοπραξία σε ένα μέτοχο και όχι στην εταιρεία, τότε η κατάλληλη αγωγή που μπορεί να ασκηθεί είναι η προσωπική αγωγή. Η βάση μιας προσωπικής αγωγής μπορεί να είναι ότι τα νόμιμα δικαιώματα ενός μετόχου ως μέλους της εταιρείας έχουν θιγεί από μια πράξη της εταιρείας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο μεμονωμένος μέτοχος ασκεί τη προσωπική αγωγή κατά της εταιρείας. Για παράδειγμα προσωπική αγωγή μπορεί να θεμελιώνεται όταν ένας μέτοχος ασκεί αγωγή για να επιβάλλει τους όρους μιας συμβατικής σχέσης του με την εταιρεία, όπως στη περίπτωση του καταστατικού ως σύμβαση, με βάση το άρθρο 21 παρ. 1. Παρόλ'αυτα, όταν έχουν θιγεί τα δικαιώματα ενός μέλους, αλλά η συγκεκριμένη αδικοπραξία ισοδυναμεί, επίσης, με αδικοπραξία που γίνεται εις βάρος της εταιρείας όπως για παράδειγμα παράβαση των καθηκόντων του συμβούλου, τότε ο ορθός ενάγων για αυτήν την αγωγή είναι η εταιρεία και όχι ο μέτοχος που θίγεται. Σχετική για το πιο πάνω θέμα υπόθεση είναι η Johnson v Gore Wood and Co (2002)²¹.

²⁰ «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 754,758, A. Dignam and J. Lowry, Company Law (7^η Έκδοση, OUP, 2012), Σελ. 199-201, S. Goulding, Company Law (2^η Έκδοση, Cavendish Publishing Limited, 1999), Σελ. 350-351.

²¹ «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 726, A. Dignam and J. Lowry, Company Law (7^η Έκδοση, OUP, 2012), Σελ. 190, S. Griffin, Company Law- Fundamental Principles (4^η Έκδοση, Pearson, 2006), Σελ. 418-419.

Οι μέτοχοι έχουν τη δυνατότητα να προχωρήσουν σε άσκηση προσωπικών αγωγών προκειμένου να υπερασπιστούν τα προσωπικά δικαιώματά τους ως μέτοχοι. Ο κανόνας που θεμελιώνεται στην υπόθεση *Foss v Harbottle* δεν σχετίζεται με αυτές τις προσωπικές αγωγές. Ο ορθός ενάγων στις προσωπικές αγωγές είναι ο μέτοχος υπό την προσωπική του ιδιότητα και όχι η εταιρεία. Συνήθως στις προσωπικές αγωγές η εταιρεία είναι ένας από τους εναγόμενους και σε ορισμένες περιπτώσεις ο μοναδικός εναγόμενος. Ο μέτοχος μπορεί να ασκήσει προσωπική αγωγή προκειμένου να επιβάλλει τα προσωπικά δικαιώματά του σχετικά με την εσωτερική διοίκηση της εταιρείας. Όταν υπάρχει λήψη απόφασης η εταιρεία να προχωρήσει σε σύναψη σύμβασης που δεν εμπίπτει στους σκοπούς της εταιρείας, όπως επίσης όταν μια συγκεκριμένη συναλλαγή απαιτεί ειδική πλειοψηφία αλλά η συμφωνία για αυτήν την συναλλαγή έχει εγκριθεί με σύνηθες ψήφισμα, σε αυτές τις περιπτώσεις ο μεμονωμένος μέτοχος μπορεί να ασκήσει προσωπική αγωγή. Σχετική νομολογία είναι η υπόθεση *Simpson v Westminster Palace Hotel Co* (1860) και η υπόθεση *Edwards v Halliwell* (1950)²².

Επίσης, υπάρχει και η περίπτωση προσωπικής αγωγής για αντανάκλαστική ζημιά. Πρόκειται όταν μια εταιρεία υφίσταται ζημιά που έχει ως αποτέλεσμα τη σημαντική μείωση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων της, οδηγώντας ταυτόχρονα στη μείωση της αξίας των μετοχών που έχουν οι μέτοχοι. Αν οι ζημιές αυτές προκαλούνται από παράβαση καθήκοντος που οφείλεται στην εταιρεία, κατά την κρατούσα θέση η εταιρεία είναι ο ορθός ενάγων και μόνο η ίδια έχει τη δυνατότητα να προχωρήσει σε άσκηση της σχετικής αγωγής. Ο μέτοχος δεν δύναται να ασκήσει αγωγή, επειδή δεν οφείλεται σε αυτόν το σχετικό καθήκον που είχε παραβιαστεί. Στην περίπτωση που αυτός που διέπραξε την αδικοπραξία, επιπλέον του καθήκοντος που οφείλει να τηρεί προς την εταιρεία, οφείλει και καθήκον προς τον μέτοχο, ισχύει η αρχή ότι ο μέτοχος δεν μπορεί να ασκήσει προσωπική αγωγή προκειμένου να αποκατασταθεί για καθαρά αντανάκλαστική ζημιά. Επομένως, δημιουργείται η αρχή της μη αντανάκλαστικής ζημιάς κατά την οποία όταν η αδικοπραξία οδηγεί σε ζημιά της εταιρείας και η μόνη ζημιά, που ο μέτοχος υπέστη προσωπικά, αποτελεί αντανάκλαση της ζημιάς που υπέστη η εταιρεία, τα δικαστήρια δεν θα επιτρέψουν σε αυτόν τον μέτοχο να ασκήσει προσωπική αγωγή. Σχετική Αγγλική και Κυπριακή νομολογία για το πιο πάνω ζήτημα αποτελεί η *Day v Cook* (2002), *Prudential Assurance Co Ltd v Newman Industries Ltd* (1982), *Stein v Blake* (No2) (1998), *Johnson v Gore Wood and Co* (2002), *Trafalgar Developments Ltd κ.α. v Uralchem Holding P.L.C κ.α.* (2018) και *Konstantin Markaryan v Λίρα Αμβοσίδου κ.α.*

²² «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 727.

(2017)²³. Όταν τα καθήκοντα που παραβιάζονται οφείλονται τόσο στην εταιρεία όσο και στον μέτοχο, αν η ζημιά του μετόχου είναι αντανakλαστική ζημιά, ο μέτοχος δεν δύναται να ζητήσει την αποκατάσταση της επειδή η αγωγή της εταιρείας θα αναιρεί πάντα την αγωγή του μετόχου, δηλαδή πάντα πρώτα θα έρχεται το δικαίωμα της εταιρείας να ασκήσει αγωγή²⁴.

Στην αρχή της μη αντανakλαστικής ζημιάς υπάρχει μόνο μια εξαίρεση η οποία είχε διατυπωθεί στην υπόθεση Giles v Rhind (2003). Η εξαίρεση αυτή ορίζει ότι όταν η εταιρεία δεν μπορεί να ασκήσει την αγωγή της εναντίον του εναγόμενου για την αδικοπραξία που διέπραξε, θα επιτρέπεται σε μέτοχο να ασκήσει αυτός την αγωγή για την αποκατάσταση της αντανakλαστικής του ζημιάς. Επομένως, με βάση αυτή την εξαίρεση όταν η εταιρεία αποτυγχάνει να ασκήσει την αγωγή και να ζητήσει αποκατάσταση της ζημιάς της, αποτυχία που οφείλεται στις ενέργειες του ίδιου του αδικοπραγούντα τότε μπορεί ο ίδιος ο μέτοχος να ασκήσει την αγωγή στη βάση της αντανakλαστικής ζημιάς που υπέστη²⁵.

2.4.2) Αντιπροσωπευτική αγωγή

Όταν παραβιάζονται τα νόμιμα δικαιώματα ενός μετόχου, αυτή η παραβίαση δύναται, επίσης, να επηρεάσει και άλλους μετόχους της εταιρείας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η κατάλληλη αγωγή θα είναι η αντιπροσωπευτική αγωγή. Η αγωγή θα ασκηθεί κατά της εταιρείας από ένα μέτοχο εκ μέρους του ίδιου αλλά και εκ μέρους και όλων των άλλων θιγόμενων μετόχων, που είχαν το ίδιο δικαίωμα με τον ενάγοντα το οποίο είχε παραβιαστεί. Είναι σύνηθες φαινόμενο μια ενέργεια που συνιστά παραβίαση ενός μετοχικού δικαιώματος να επηρεάζει αρνητικά όχι μόνο ένα μεμονωμένο μέτοχο αλλά ολόκληρη ομάδα μετόχων. Κάθε απόφαση που λαμβάνεται από το δικαστήριο ως αποτέλεσμα αντιπροσωπευτικής αγωγής οδηγεί στην δέσμευση όλων των μερών που υπόκεινται σε αυτήν. Επιχείρημα της εταιρείας έτσι ώστε να υπερασπιστεί τη θέση της σε μια αντιπροσωπευτική αγωγή μπορεί να είναι ότι ο ενάγων έλαβε μέρος ή συγκατατέθηκε στην πράξη που

²³ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 728, S. Goulding, Company Law (2^η Έκδοση, Cavendish Publishing Limited, 1999), Σελ. 352.

²⁴ P. Davies and S. Worthington, Gower and Davies – Principles of Modern Company Law (9^η Έκδοση, Sweet and Maxwell, 2012) Σελ. 662-665.

²⁵ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 733.

καταγγέλθηκε και που αποτέλεσε το αντικείμενο της αγωγής. Σχετική είναι η υπόθεση Nurcombe v Nurcombe (1985)²⁶.

2.4.3) Παράγωγη Αγωγή

Ο κανόνας που θεμελιώθηκε με την υπόθεση Foss v Harbottle καθιέρωσε την αρχή του ορθού ενάγοντος στη περίπτωση που έχει διαπραχθεί μια αδικοπραξία εις βάρος της εταιρείας. Σε αυτή τη περίπτωση ο ορθός ενάγων για να ασκήσει αγωγή κατά αυτού που διέπραξε την αδικοπραξία είναι η ίδια η εταιρεία. Για να αποφασίσει αν θα ασκήσει αγωγή ή όχι η εταιρεία, η ευθύνη ανήκει είτε στο διοικητικό συμβούλιο είτε στη γενική συνέλευση των μετόχων, όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται με τη συγκατάθεση της πλειοψηφίας. Ωστόσο, ενδεχομένως να δημιουργηθεί ζήτημα στην εφαρμογή της αρχής του ορθού ενάγοντος, αν οι ίδιοι οι σύμβουλοι είναι αυτοί που διέπραξαν την αδικοπραξία με δεδομένο ότι το δικαίωμα άσκησης αγωγής εκ μέρους της εταιρείας έχει γενικά το διοικητικό συμβούλιο. Σχετική είναι η υπόθεση Breckland Group Holdings Ltd v London and Suffolk Property Holdings Ltd (1989). Προκειμένου, να αντιμετωπιστεί αυτό το ζήτημα, τα δικαστήρια κατ'εξάιρεση έχουν επιτρέψει σε ένα μεμονωμένο μέλος να ασκήσει παράγωγη αγωγή εκ μέρους της εταιρείας. Η παράγωγη αγωγή είναι εξάιρεση στην αρχή του ορθού ενάγοντος. Η παράγωγη αγωγή προκύπτει μόνο όταν δεν ασκείται αγωγή από την ίδια την εταιρεία σε περιπτώσεις όπου ένα μέλος ή μέλη πιστεύουν ότι θα πρέπει να ασκηθεί αγωγή και το δικαστήριο είναι πρόθυμο να αγνοήσει την αρχή του ορθού ενάγοντος. Προκειμένου να υπάρξει θετική προσέγγιση από το δικαστήριο ότι μια εταιρική ζημιά θα πρέπει να αποκατασταθεί με παράγωγη αγωγή, ένας μειοψηφούντας μέτοχος απαιτείται να αποδείξει ότι όσοι ελέγχουν την εταιρεία απέτυχαν να πράξουν προς το συμφέρον της εταιρείας στο σύνολο της. Τέλος αυτοί που έχουν αδικοπραγήσει και η εταιρεία θα πρέπει να είναι εναγόμενοι στην σχετική αγωγή έτσι ώστε να μπορεί να επιτραπεί στην εταιρεία να επωφεληθεί από ένα πιθανώς ευνοϊκό αποτέλεσμα που θα προκύψει από τη δικαστική απόφαση²⁷.

²⁶ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 742, S. Griffin, Company Law- Fundamental Principles (4^η Έκδοση, Pearson, 2006), Σελ. 419.

²⁷ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 742, 743, S. Griffin, Company Law- Fundamental Principles (4^η Έκδοση, Pearson, 2006), Σελ. 419.

2.5) Παράγωγη Αγωγή – Κυπριακή Νομολογία

Ο κανόνας που θεμελιώθηκε στην υπόθεση *Foss v Harbottle* αποτελεί ένα διαδικαστικό και όχι ένα ουσιαστικό κανόνα, πράγμα που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το δικαστήριο δεν λέει στον μέτοχο μειοψηφίας ότι δεν υπήρξε αδικοπραξία, όταν μια παράγωγη αγωγή απορρίπτεται. Αντίθετα, το δικαστήριο με βάση τον κανόνα φτάνει στο συμπέρασμα ότι ο μέτοχος δεν είναι ο ορθός ενάγων για να ασκήσει την αγωγή για την αδικοπραξία και ότι πρόκειται για μια αδικοπραξία, για την οποία η εταιρεία μέσα από την γενική συνέλευση της θα μπορούσε να αποφασίσει να μην προχωρήσει σε άσκηση αγωγής, με βάση την αρχή της κυριαρχίας της πλειοψηφίας²⁸.

Στην παράγωγη αγωγή, αυτός που είναι ο ενάγων είναι ο μειοψηφών μέτοχος. Εναγόμενοι θα είναι οι αδικοπραγούντες και η εταιρεία, παρά το γεγονός ότι η εταιρεία θα είναι αυτή που θα ωφεληθεί από τη σχετική δικαστική απόφαση. Ο μέτοχος δεν μπορεί να ορίσει την εταιρεία ως ενάγουσα, επειδή αυτοί που αδικοπράγησαν μπορούν να ζητήσουν από το δικαστήριο να απορρίψει την αγωγή, αφού τα αρμόδια όργανα της εταιρείας δεν είχαν δώσει τη συναίνεση τους στη σχετική αγωγή. Η εταιρεία ορίζεται ως διάδικος έστω και ως εναγόμενη προκειμένου να μπορεί να εκπροσωπηθεί ενώπιον του δικαστηρίου και να επωφεληθεί ή να δεσμεύεται από οποιοδήποτε πόρισμα αποφασίσει το δικαστήριο. Η Κυπριακή νομολογία έχει δεχτεί τις προϋποθέσεις αυτές έτσι ώστε να ασκηθεί παράγωγη αγωγή πράγμα το οποίο θα αναφερθεί και στην συνέχεια²⁹.

Η παράγωγη αγωγή δεν αποτελεί μια αγωγή την οποία ένας μέτοχος δύναται να ασκήσει ως δικαίωμα, αλλά πρόκειται για μια διαδικασία που βασίζεται στο δίκαιο της επιείκειας, την οποία κάνει δεκτή το δικαστήριο για λόγους δικαιοσύνης. Έτσι συμπεραίνεται, ότι δεν θα επιτραπεί η άσκηση παράγωγης αγωγής όταν ο ενάγων δεν προσέρχεται στο δικαστήριο με «καθαρά χέρια» («clean hands») και ειδικά αν έχει συμμετοχή και ο ίδιος στην επίμαχη αδικοπραξία³⁰.

²⁸ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 758, S. Goulding, Company Law (2^η Έκδοση, Cavendish Publishing Limited, 1999), Σελ. 351-352.

²⁹ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 758, Danish Mercantile Co Ltd v Beaumont (1951) Ch 680, Prudential Assurance Co Ltd v Newman Industries Ltd (No 2) (1982) Ch 204, Atwool v Merryweather (1867) LR 5 Eq 464.

³⁰ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 760, S. Goulding, Company Law (2^η Έκδοση, Cavendish Publishing Limited, 1999), Σελ. 355, Towers v African Tug Co (1904) 1 Ch 558.

Τα Κυπριακά δικαστήρια μέσα από το πέρασμα των χρόνων έχουν εκδώσει πολλές αποφάσεις που σχετίζονται με την υπόθεση Foss v Harbottle, την αρχή του ορθού ενάγοντος, την αρχή της κυριαρχίας της πλειοψηφίας και τη δυνατότητα άσκησης παράγωγης αγωγής ως εξαίρεση από τον κανόνα της υπόθεσης Foss v Harbottle δημιουργώντας έτσι μια πλούσια Κυπριακή νομολογία στα θέματα αυτά. Στην υπόθεση Ιωαννίδης Μιχαήλ για την υπό διάλυση εταιρεία Michael N. Ioannides Manufacturing and Trading Ltd v Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας (2013) το Ανώτατο δικαστήριο επεξήγησε την αρχή του ορθού ενάγοντος, που υιοθέτησε η υπόθεση Foss v Harbottle καθώς και την εξαίρεση από την αρχή αυτή με την δυνατότητα άσκησης παράγωγης αγωγής από τον μέτοχο³¹. Στην υπόθεση K.K. Kouzinoui Ltd κ.α. v Χαμπή Δημήτρη, το Επαρχιακό δικαστήριο Λάρνακας έκανε αναφορά στην υποχρέωση λήψης απόφασης από το διοικητικό συμβούλιο για να κινηθεί δικαστική διαδικασία από την εταιρεία³². Ακόμη, η αρχή του ορθού ενάγοντος και η δυνατότητα άσκησης παράγωγης αγωγής ως εξαίρεση από αυτή την αρχή αναλύθηκαν στην υπόθεση Mammous Yiannis Georgios και άλλοι v Mike Willstrop και άλλων³³. Στην υπόθεση Χρίστου Ανδρέας v Ζήνας Μηλλιού και άλλων, το Ανώτατο δικαστήριο έδωσε έμφαση στο γεγονός ότι σκοπός της παράγωγης αγωγής είναι η προστασία των συμφερόντων της ίδιας της εταιρείας και όχι στη βάση διαφορών ανάμεσα στους μετόχους και των προσωπικών τους συμφερόντων³⁴. Στη υπόθεση Θωμά Αιμίλιος και άλλοι v Ιάκωβου Ηλιάδη, το Ανώτατο δικαστήριο έκανε αναφορά στην αρχή του ορθού ενάγοντος που θεμελιώθηκε στην υπόθεση Foss v Harbottle και προχώρησε σε απαρίθμηση των εξαιρέσεων από την αρχή αυτή³⁵. Στην υπόθεση Χειμωνίδης Ιάκωβος v Investylia Public Co Ltd, το Ανώτατο δικαστήριο ανέλυσε και πάλι την αρχή του ορθού ενάγοντος και τις εξαιρέσεις της ωστόσο έκανε αναφορά και σε μια πέμπτη εξαίρεση η οποία είναι η παραβίαση του καταστατικού της εταιρείας από συγκεκριμένες ενέργειες των προσώπων που είχαν τον έλεγχο της εταιρείας³⁶. Στην υπόθεση Γιαννούλας Χατζηλοΐζου, διαχειρίστριας της περιουσίας του αποβιώσαντα Στέλιου Χατζηλοΐζου v Μαρίνου Χρ. Λοιζίδα και άλλων, το Ανώτατο δικαστήριο τόνισε ότι όρος έτσι ώστε να ενεργοποιηθούν οι εξαιρέσεις από την αρχή του ορθού ενάγοντος είναι το ζήτημα για το οποίο παραπονείται ο μειοψηφών μέτοχος να μην μπορεί να υπάρξει θεραπεία με επικυρωτική απόφαση της πλειοψηφίας της

³¹ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 761, Ιωαννίδης Μιχαήλ για την υπό διάλυση εταιρεία Michael N. Ioannides Manufacturing and Trading Ltd v Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας (2013) 1 ΑΑΔ 1500.

³² K.K Kouzinoui Ltd κ.α. v Χαμπή Δημήτρη, ECLI:CY:EDLAR:2016:A161.

³³ Mammous Yiannis Georgios και άλλοι v Mike Willstrop και άλλων (2012) 1 ΑΑΔ 90.

³⁴ Χρίστου Ανδρέας v Ζήνας Μηλλιού και άλλων (2013) 1 ΑΑΔ 1210.

³⁵ Θωμά Αιμίλιος και άλλοι v Ιάκωβου Ηλιάδη (2006) 1 ΑΑΔ 1263.

³⁶ Χειμωνίδης Ιάκωβος v Investylia Public Co Ltd (2008) 1 ΑΑΔ 1117.

εταιρείας. Ο όρος αυτός υφίσταται, επειδή αν αυτό το ζήτημα διορθωθεί με απόφαση από τη πλειοψηφία των μετόχων, δεν υπάρχει πλέον ο λόγος για τον οποίον ο μειοψηφών μέτοχος να δύναται να ασκήσει την παράγωγη αγωγή. Τα δικαστήρια δεν ενθαρρύνουν την καταχώριση αγωγών, από μειοψηφούντες μετόχους σε σχέση με τη διαχείριση - διεύθυνση μιας εταιρείας, όταν εκείνο για το οποίο παραπονείται ο μειοψηφών μέτοχος υπάρχει η δυνατότητα να θεραπευθεί με επικυρωτική απόφαση από τη πλειοψηφία της εταιρείας και αυτό γιατί αν έχει διαπραχθεί αδικοπραξία, η καταχώριση αγωγής από την μειοψηφία καθίσταται άνευ αντικειμένου όταν η αδικοπραξία θεραπευθεί από απόφαση της πλειοψηφίας της εταιρείας. Όταν δεν θεραπεύεται η αδικοπραξία με επικυρωτική απόφαση από την πλειοψηφία, αναγνωρίζεται δικαίωμα σε μειοψηφούντα μέτοχο να ασκήσει αγωγή κατά των μετόχων της πλειοψηφίας που ελέγχουν την εταιρεία, για λογαριασμό και προς όφελος της εταιρείας, μεταξύ άλλων στις περιπτώσεις όπου η εταιρεία ενεργεί καθ' υπέρβαση εξουσίας ή με δόλο εναντίον της μειοψηφίας. Ακόμη, το Ανώτατο δικαστήριο στην πιο πάνω υπόθεση ανέφερε τις διαφορές του Αγγλικού εταιρικού δικαίου από το Κυπριακό εταιρικό δίκαιο σχετικά με το ζήτημα της παράγωγης αγωγής. Στην Αγγλία το ζήτημα της προστασίας της μειοψηφίας των μετόχων πλέον ρυθμίζεται νομοθετικά ενώ στην Κύπρο η παράγωγη αγωγή εξακολουθεί να βασίζεται στο Αγγλικό κοινοδίκαιο το οποίο αποτελούσε την παλαιότερη προσέγγιση για την προστασία των μειοψηφούντων μετόχων που ακολουθείτο στην Αγγλία³⁷. Στην υπόθεση Παναγιώτη Αβάνη και άλλων v Χρυσοφιλιώτισσα Δημόσια Λίμιτεδ και άλλων έγινε ανάλυση της αρχής της κυριαρχίας της πλειοψηφίας και των απορρεόντων ζητημάτων προστασίας της μειοψηφίας των μετόχων. Κατά κανόνα λοιπόν η συγκεκριμένη υπόθεση, προβάλλει ως γενική αρχή η οποία και εφαρμόζεται σε όλες τις παρόμοιες περιπτώσεις, ότι εκτός και αν υπάρχει οποιαδήποτε δεσμευτική διάταξη στο καταστατικό, ψήφισμα της πλειοψηφίας των μετόχων που έχει δεόντως ληφθεί σε σχέση με οποιοδήποτε ζήτημα καλείται να ασχοληθεί νόμιμα η εταιρεία, είναι δεσμευτικό για την μειοψηφία και συνακόλουθα για την εταιρεία³⁸. Επίσης, στην υπόθεση Θωμά Αιμίλιος και άλλοι v Ιάκωβου Ηλιάδη, το Ανώτατο δικαστήριο ανέφερε στα πλαίσια των προϋποθέσεων της δεύτερης εξαίρεσης από τον Κανόνα της υπόθεσης Foss v Harbottle, τις ενέργειες, οι οποίες συνιστούν δόλο κατά της μειοψηφίας των μετόχων της εταιρείας, ενώ οι αδικοπραγούντες ελέγχουν αυτή την εταιρεία³⁹. Ακόμα, στην υπόθεση

³⁷ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 767, Γιαννούλας Χατζηλοΐζου, διαχειρίστριας της περιουσίας του αποβιώσαντα Στέλιου Χατζηλοΐζου v Μαρίνου Χρ. Λοιζίδη και άλλων, ECLI:CY:AD:2017:A422.

³⁸ Παναγιώτη Αβάνη και άλλων v Χρυσοφιλιώτισσα Δημόσια Λίμιτεδ και άλλων, ECLI:CY:EDLEF:2012:A120.

³⁹ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 769, Θωμά Αιμίλιος και άλλοι v Ιάκωβου Ηλιάδη (2006) 1 AAD 1263. ³⁹

Σπύρος Νικολάου και άλλοι v Ανδρέας Τσόκκος και άλλοι, το δικαστήριο στη προσπάθεια του να δώσει επεξήγηση των εννοιών του δόλου και του ελέγχου, παρέθεσε παραδείγματα ενεργειών που συνιστούν δόλο εναντίον της μειοψηφίας των μετόχων της εταιρείας και παραδείγματα ελέγχου της εταιρείας από αυτούς που αδικοπράγησαν, στα πλαίσια της δεύτερης εξαίρεσης από τον Κανόνα. Το στοιχείο του δόλου δεν έχει την αυστηρή έννοια που συνήθως του αποδίδεται αλλά επεκτείνεται στην ευρύτερη δυνατή έννοια που δύναται να προσλάβει αυτός ο όρος στο δίκαιο της επιείκειας. Παραβίαση σχέσης εμπιστοσύνης του διευθυντή απέναντι στην εταιρεία, κάθε έμμεση λήψη οφέλους από μέρους του εις βάρος της εταιρείας, η απώλεια της εταιρείας να χρησιμοποιήσει μια εμπορική δυνατότητα ή ευκαιρία που της δίνεται στη πορεία των εμπορικών δοσοληπιών της, ενέργειες που επιφέρουν ανταγωνισμό στην εταιρεία αλλά και αμελής εκτέλεση καθήκοντος από διευθυντή είναι θέματα που εμπίπτουν στην έννοια του δόλου. Το δε στοιχείο του ελέγχου που πρέπει να συνυπάρχει με τον παράγοντα δόλο μπορεί να λάβει διάφορες μορφές όπως η δυνατότητα των διοικητικών συμβούλων να εμποδίσουν την έγερση αγωγής είτε όταν με την επιρροή τους περνούν σχετικό ψήφισμα για αυτό είτε όταν οι ίδιοι διατηρούν τον έλεγχο των μετοχών που τους δίνουν δικαίωμα ψήφου είτε όταν οι ίδιοι διατηρούν την πλειοψηφία μετοχών είτε ακόμη όταν διαθέτουν την πλειοψηφία στο διοικητικό συμβούλιο και παράλληλα έχουν κάλυψη από τους μετόχους που πλειοψηφούν στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας⁴⁰. Τέλος στην υπόθεση Z and I Mediterranean Leisure Investments Ltd και άλλοι v Ιωάννας Ηλιάδη-Λοίζου, το Ανώτατο δικαστήριο προχώρησε σε εξέταση της τέταρτης εξαίρεσης από την αρχή του ορθού ενάγοντος, η οποία αναφέρει ότι όταν πράξη οδηγεί στην παραβίαση των προσωπικών δικαιωμάτων συγκεκριμένου μετόχου ή μετόχων τότε μπορεί να ασκηθεί παράγωγη αγωγή. Το Ανώτατο δικαστήριο ανέφερε ότι όταν οι άδικες πράξεις επηρεάζουν προσωπικά τα δικαιώματα του μετόχου, ενώ αυτοί που αδικοπράγησαν ελέγχουν την εταιρεία είναι επιτρεπτή η καταχώριση αγωγής από τη μειοψηφία γιατί διαφορετικά δεν θα μπορούσε να προσφύγει στο δικαστήριο εξαιτίας του γεγονότος ότι οι αδικοπραγούντες έχοντας τον πλήρη έλεγχο της εταιρείας δεν θα επέτρεπαν στη μειοψηφία να εγείρει αγωγή⁴¹.

⁴⁰ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ.771, 772, Σπύρος Νικολάου και άλλοι v Ανδρέας Τσόκκος, ECLI:CY:EDPAF:2015:A247.

⁴¹ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 772, Z and I Mediterranean Leisure Investments Ltd και άλλοι v Ιωάννας Ηλιάδη-Λοίζου (2007) 1 ΑΑΔ 583.

2.6) Νομοθετική προστασία της μειοψηφίας των μετόχων

Η μειοψηφία των μετόχων νομοθετικά προστατεύεται με βάση τα άρθρα 202⁴², 211 περίπτωση στ⁴³ και 158-169 του περί εταιρειών Νόμου. Στη παρούσα εργασία θα γίνει αναφορά στις δυο πρώτες θεραπείες που παρέχονται στους μειοψηφούντες μετόχους καθώς και στην Κυπριακή και Κοινοδικαιική Νομολογία που τις συνοδεύει.

2.6.1) Άρθρο 202 Κεφ. 113 – Κυπριακή Νομολογία

Η πρώτη θεραπεία θεμελιώνεται στο άρθρο 202 και αφορά την εναλλακτική θεραπεία για εκκαθάριση σε περιπτώσεις καταπίεσης, ενώ η δεύτερη θεραπεία θεμελιώνεται στο άρθρο 211 περίπτωση στ και αφορά τις περιπτώσεις που το δικαστήριο έχει την γνώμη ότι είναι δίκαιο και σύμφωνο με το δίκαιο της επείκειας να διαλυθεί η εταιρεία⁴⁴.

Η διαφορά της παράγωγης αγωγής από τα άρθρα 202 και 211 περίπτωση στ του περί εταιρειών Νόμου επισημάνθηκε στην υπόθεση Πιριλλής Θεόδωρος και άλλοι ν Ελευθέριου Κουή όπου το Ανώτατο δικαστήριο έφτασε στο συμπέρασμα ότι η επίδικη υπόθεση δεν σχετιζόταν με καταπίεση της μειοψηφίας των μετόχων από την πλειοψηφία, ώστε να απαιτείται να υπάρξει εφαρμογή των άρθρων 202 και 211 περίπτωση στ, όπου η σωστή διαδικασία είναι να καταχωρηθεί αίτηση και όχι αγωγή⁴⁵.

Μέσα από την Κυπριακή Νομολογία που έχει αναπτυχθεί, έχει ερμηνεύσει και αναλύσει το άρθρο 202 Κεφ. 113 και έχει επεξηγήσει για το πότε και πως εφαρμόζεται το συγκεκριμένο άρθρο. Στην υπόθεση In Re Pelmako Development Ltd έγινε εξέταση των προϋποθέσεων λειτουργίας και εφαρμογής του μηχανισμού προστασίας των μειοψηφούντων μετόχων του άρθρου 202 Κεφ. 113 ο οποίος λειτουργεί ως εναλλακτική θεραπεία της εκκαθάρισης. Σε αυτήν την υπόθεση το Ανώτατο δικαστήριο προχώρησε σε εξέταση της

⁴² Άρθρο 202 Κεφ. 113.

⁴³ Άρθρο 211 περίπτωση στ Κεφ. 113.

⁴⁴ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 808.

⁴⁵ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 808, Πιριλλής Θεόδωρος και άλλοι ν Ελευθέριου Κουή (2004) 1 ΑΑΔ 136.

προστασίας που έχουν οι μειοψηφούντες μέτοχοι από την καταπίεση (oppression) της πλειοψηφίας των μετόχων υπό συνθήκες που καθιστούν δίκαια και εύλογη (just and equitable) την διάλυση της εταιρείας ή την παροχή άλλης θεραπείας που το δικαστήριο δύναται να αποφασίσει στα πλαίσια του άρθρου 202. Οι προϋποθέσεις για την παροχή προστασίας του άρθρου 202 στην μειοψηφία των μετόχων είναι: 1) η διενέργεια των εργασιών της εταιρείας να γίνεται με τρόπο καταπιεστικό εις βάρος των μειοψηφούντων μετόχων, 2) το δικαστήριο έχει την δυνατότητα να προχωρήσει σε έκδοση διατάγματος διάλυσης της εταιρείας, στη βάση ότι είναι δίκαιο και εύλογο να γίνει εκκαθάριση της εταιρείας με βάση το άρθρο 211 περίπτωση στ και 3) η εκκαθάριση της εταιρείας θα οδηγούσε σε δυσμενή επηρεασμό, δηλαδή θα προκαλούσε αδικία στους μειοψηφούντες μετόχους. Μερικοί από τους λόγους για τους οποίους δύναται να δοθεί θεραπεία στην καταπιεζόμενη μειοψηφία είναι όταν έχει αποκλειστεί η μειοψηφία από την διοίκηση της εταιρείας, πάντα σε συνδυασμό με πράξεις αυθαιρεσίας, η αποξένωση και οικειοποίηση περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας από την πλειοψηφία και η προώθηση παράλληλων και συγκρουόμενων ανταγωνιστικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε σχέση με αυτών της εταιρείας⁴⁶. Επίσης, ορισμένα παραδείγματα καταπιεστικής συμπεριφοράς απέναντι στη μειοψηφία είναι η παράλειψη σύγκλησης γενικής συνέλευσης και συνεδριών του διοικητικού συμβουλίου, η μη υποβολή οικονομικών καταστάσεων, η μη καταβολή μερίσματος, η μη τήρηση των βιβλίων και μητρώων που απαιτεί ο περί εταιρειών Νόμος, η κατάχρηση της θέσης των συμβούλων στη διοίκηση της εταιρείας, ο αυθαίρετος αποκλεισμός από τη διοίκηση όσον αφορά σε ιδιωτικές εταιρείες που λειτουργούν σε πλαίσιο συνεταιριστικό, η ιδιοποίηση περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας, η είσπραξη υπερβολικής αμοιβής και η ύπαρξη σοβαρής κακοδιαχείρισης⁴⁷.

Ο όρος «καταπίεση» («oppression») που αναφέρεται και στην υπόθεση *Scottish Co-Operative Wholesale Society Ltd v Meyer* (1958) 3 All E.R. 66 περιλαμβάνει την συμπεριφορά η οποία περιέχει το στοιχείο της έλλειψης αξιοπιστίας (probity) ή δίκαιας μεταχείρισης (fair dealing) προς μέλη της εταιρείας σχετικά με τα μετοχικά δικαιώματα τους. Αντίθετα, ανεπάρκεια (inefficiency) ή αμέλεια στην διαχείριση των υποθέσεων της εταιρείας, δεν οδηγεί στην τεκμηρίωση καταπιεστικής συμπεριφοράς. Ακόμη, ο όρος «δίκαια και εύλογη» (just and equitable) επίσης έχει αναλυθεί σε πολλές υποθέσεις. Ο όρος είναι συνυφασμένος με τις αρχές της επιείκειας (equity), όπως αυτές γνώρισαν την ανάπτυξη τους και την διαμόρφωση τους στο

⁴⁶ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 810, 811, In Re *Pelmako Development Ltd* (1991) 1 AAD 246.

⁴⁷ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 811, Π. Κακόπιερος, Οι Διοικητικοί Σύμβουλοι στην Κυπριακή ΕΠΕ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, Σελ. 270, 271.

αγγλικό δίκαιο. Η επιείκεια έχει ως βάση να μετριάσει τις επιπτώσεις εφαρμογής των αρχών του θετικού δικαίου όταν αυτό επιβάλλεται από τις αρχές της δικαιοσύνης (equity). Οι αρχές της επιείκειας επενεργούν στο προσωπικό επίπεδο και έχουν στόχο να περιορίσουν τη κατάχρηση όσον αφορά την άσκηση δικαιωμάτων⁴⁸.

Στην υπόθεση *Pelmako Development Ltd*, έγινε αναφορά στις διαφορετικές θεραπείες που έχουν οι μειοψηφούντες μέτοχοι έτσι ώστε να προστατευθούν με βάση το άρθρο 202 Κεφ. 113 σε σύγκριση με τη δυνατότητα προστασίας της μειοψηφίας των μετόχων μέσα από την εκκαθάριση της εταιρείας με βάση το άρθρο 211 περίπτωση στ Κεφ. 113. Η θεραπεία του άρθρου 202 αποτελεί εναλλακτική θεραπεία της διάλυσης της εταιρείας με βάση το άρθρο 211 περίπτωση στ. Επιπλέον, στην συγκεκριμένη υπόθεση το Ανώτατο δικαστήριο διευκρίνισε ότι κατά την επίκληση της προστασίας του άρθρου 202 θα πρέπει να γίνεται συγκεκριμενοποίηση των θεραπειών που οι μέτοχοι της μειοψηφίας αιτούνται για να προστατευθούν από την καταπίεση της πλειοψηφίας. Αυτό οδηγεί στην υποχρέωση οι μειοψηφούντες μέτοχοι να πρέπει να κάνουν αναφορά στην αίτηση του άρθρου 202 τους τρόπους προστασίας που θα ήθελαν το δικαστήριο να τους παράσχει. Το άρθρο 202 κάνει αναφορά σε διάφορες θεραπείες που μπορεί το δικαστήριο να αποφασίσει μετά την υποβολή σε αυτό αίτησης με βάση το συγκεκριμένο άρθρο όπως : 1) έκδοση διατάγματος για την ρύθμιση της μελλοντικής διεξαγωγής των υποθέσεων της εταιρείας, 2) έκδοση διατάγματος για την αγορά των μετοχών οποιωνδήποτε μετόχων της εταιρείας από άλλους μετόχους της εταιρείας, 3) έκδοση διατάγματος για την αγορά των μετοχών οποιωνδήποτε μετόχων της εταιρείας από την ίδια την εταιρεία και για την ανάλογη μείωση του κεφαλαίου της εταιρείας και 4) εναλλακτικές θεραπείες όπως να προχωρήσει σε διάταγμα σε πρόσωπα (συμβούλους ή πλειοψηφούντα μέλη) που έχουν ευθύνη για τη καταπίεση της μειοψηφίας να δώσουν αποζημίωση στην μειοψηφία, επίσης το δικαστήριο μπορεί να διορίσει ή να παύσει συμβούλους, να διορίσει παραλήπτη για την προσωρινή διοίκηση της επιχείρησης της εταιρείας και να τροποποιήσει τα δικαιώματα ψήφου και άλλα δικαιώματα διαφόρων τάξεων μετοχών⁴⁹.

Στην υπόθεση αναφορικά με την *S.A.R.E Public Company Limited* το δικαστήριο ανέλυσε την σχέση του άρθρου 202 Κεφ. 113 με το μεταγενέστερο νομικό πλαίσιο του Αγγλικού εταιρικού δικαίου και ειδικότερα με το σύγχρονο *unfair prejudice remedy* που αντικατέστησε το παλαιότερο *oppression remedy* στο οποίο βασίστηκε το άρθρο 202 Κεφ. 113

⁴⁸ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 812.

⁴⁹ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 816, *Pelmako Development Ltd* (1999) 1 AAD 1369.

όπως επίσης και τις θεραπείες που μπορεί να διατάξει ένα Κυπριακό δικαστήριο έτσι ώστε να προστατευθεί η μειοψηφία από τη καταπίεση και πιο συγκεκριμένα την θεραπεία μέσα από την έκδοση διατάγματος να εξαγοραστούν μετοχές μειοψηφίας από πρόσωπα που δεν είναι μέτοχοι μιας εταιρείας. Ουσιαστικά το τεστ της «καταπίεσης της μειοψηφίας» (oppression of the minority) που υπήρχε στο άρθρο 210 του Companies Act 1948 και το οποίο συνεχίζει να ισχύει στο Κυπριακό εταιρικό δίκαιο μέσω του άρθρου 202 Κεφ. 113 αντικαταστάθηκε με τα άρθρα 994 και 996 του Companies Act 2006 που αναφέρεται πλέον σε τεστ της «αθέμιτης προκατάληψης» (unfair prejudice). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δοθεί η δυνατότητα στα Αγγλικά δικαστήρια, στα πλαίσια απεριόριστης πλέον διακριτικής ευχέρειας τους να μπορούν να εκδίδουν οποιοδήποτε διάταγμα θεωρούν πρέπον όταν αυτό δικαιολογείται κατά την κρίση τους, ανεξάρτητα μάλιστα να αυτό ζητήθηκε ή όχι από την πλευρά του εκάστοτε αιτητή περιλαμβανομένου και του διατάγματος εξαγοράς μετοχών μειοψηφούντα μετόχου από μη μέτοχο μιας εταιρείας. Αυτή η πιο πάνω προσέγγιση των Αγγλικών δικαστηρίων έρχεται σε αντίθεση με τη Κυπριακή νομολογία, η οποία υποδεικνύει πως σε αιτήσεις με βάση το άρθρο 202 Κεφ. 113 ο αιτητής έχει υποχρέωση να εξειδικεύει την θεραπεία που επιζητεί με ακρίβεια και ότι σε αντίθετη περίπτωση η διαδικασία δεν μπορεί να προχωρήσει⁵⁰.

2.6.2) Άρθρο 211 (στ) Κεφ. 113 – Κοινοδικαιική και Κυπριακή Νομολογία

Με την ύπαρξη εμποδίων που παρουσιάζονται για την άσκηση παράγωγης αγωγής και την περιοριστική και στενή νομολογιακή ερμηνεία που έχει ο μηχανισμός προστασίας των μειοψηφούντων μετόχων του άρθρου 202 Κεφ. 113, οι μειοψηφούντες μέτοχοι που θίγονται σε μικρές ιδιωτικές εταιρείες είτε αποδέχονταν αυτή τη προβληματική κατάσταση και το αδιέξοδο που δημιουργείτο είτε προχωρούσαν στην αναζήτηση θεραπείας μέσα από την εκκαθάριση από το δικαστήριο με βάση το ότι είναι δίκαιο και σύμφωνο με το δίκαιο της επιείκειας η εταιρεία να διαλυθεί, το οποίο θεμελιώνεται στο άρθρο 211 περίπτωση στ Κεφ. 113. Με την εκκαθάριση που ζητείται από το δικαστήριο η εταιρεία οδηγείται στο τέλος της

⁵⁰ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 830, 832, Αναφορικά με την S.A.R.E Public Company Ltd ECLI:CY:EDLEF:2019:A104.

ύπαρξης της και διανέμονται τα εναπομείναντα περιουσιακά στοιχεία της στους μετόχους. Η συγκεκριμένη θεραπεία προέρχεται από το δίκαιο των συνεταιρισμών όπου τα δικαστήρια αποφάσιζαν τη διάλυση του συνεταιρισμού στην περίπτωση που οι σχέσεις ανάμεσα στους συνέταιρους είχε φτάσει σε κλονισμό. Επειδή η θεραπεία του άρθρου 211 περίπτωση στ αποτελεί αυστηρό μέτρο με εξαιρετικά δυσμενείς συνέπειες για την εταιρεία, όπως για παράδειγμα η στέρηση της δυνατότητας διάθεσης των περιουσιακών στοιχείων της κατά την διάρκεια που βρίσκεται σε καθεστώς εκκαθάρισης, θα πρέπει το δικαστήριο να τη κάνει δεκτή μόνο όταν υπάρχουν σοβαροί λόγοι. Για να γίνει δεκτή η αίτηση εκκαθάρισης ο μέτοχος θα πρέπει αποδείξει ότι έχει συμφέρον στην εκκαθάριση, δηλαδή ότι είναι πιθανόν να είναι φερέγγυα η εταιρεία με αποτέλεσμα να υπάρχουν περιουσιακά στοιχεία στην εκκαθάριση που δύναται να γίνει ρευστοποίηση τους και διανομή τους στους μετόχους⁵¹.

Μέσα από την κοινοδικαιική νομολογία έχει ερμηνευθεί η θεραπεία του άρθρου 211 περίπτωση στ. Η πιο σημαντική υπόθεση για την συγκεκριμένη θεραπεία είναι η Αγγλική υπόθεση *Ebrahimi v Westbourne Galleries Ltd* στην οποία εξετάστηκε το τι είναι δίκαιο και εύλογο για να εκκαθαριστεί μια εταιρεία. Στη συγκεκριμένη υπόθεση απαριθμήθηκαν τα τυπικά στοιχεία σε αιτήσεις εκκαθάρισης που υποβάλλονται με βάση την αντίστοιχη με το άρθρο 211 στ Κεφ. 113 Αγγλική διάταξη. Για να εφαρμοστούν οι αρχές της επιείκειας γενικά απαιτείται η ύπαρξη ενός ή περισσότερων από τα τρία ακόλουθα στοιχεία : 1) Η ύπαρξη ενός συνδέσμου που δημιουργείται ή συνεχίζεται πάνω στη βάση της προσωπικής σχέσης που εμπεριέχει ή και συνεπάγεται αμοιβαία εμπιστοσύνη συνήθως όταν υπάρχει μετατροπή ομόρρυθμης εταιρείας σε εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, 2) η ύπαρξη συμφωνίας ή συνεννόησης ότι όλοι ή μερικοί από τους μετόχους θα λαμβάνουν μέρος στην διεξαγωγή της επιχείρησης και 3) η ύπαρξη περιορισμού στη μεταβίβαση των συμφερόντων των μελών στην εταιρεία. Στην υπόθεση *Ebrahimi* το House of Lords έκρινε ότι ο αποκλεισμός του ενός μετόχου από την διοίκηση της εταιρείας σαφώς οδηγούσε στη παραβίαση του πυρήνα της επιχειρηματικής σχέσης με τον άλλο μέτοχο και επομένως ήταν δίκαιο και εύλογο να εκκαθαριστεί η εταιρεία. Επίσης, στη συγκεκριμένη υπόθεση έγινε επίσημανση ότι οι κατηγορίες των συμπεριφορών και καταστάσεων, οι οποίες αποτελούν λόγους για τους οποίους είναι δίκαιο και εύλογο να οδηγηθεί η εταιρεία σε εκκαθάριση δεν είναι απαριθμούμενες περιοριστικά⁵². Ορισμένες συμπεριφορές και καταστάσεις που οδηγούν στο

⁵¹ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 839, A. Dignam and J. Lowry, *Company Law* (7^η Έκδοση, OUP, 2012), Σελ. 216, 217.

⁵² Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 840,841,845,846, *Ebrahimi v Westbourne Galleries Ltd* (1973) AC 360, (1972) 2 All ER 492, 499,500.

να είναι δίκαιο και εύλογο να εκκαθαριστεί η εταιρεία με βάση το άρθρο 211 στ είναι : 1) η εξαφάνιση του λόγου για τον οποίο συστάθηκε η εταιρεία (*Re German Date Coffee Co*, 1882), 2) η εταιρεία που συστάθηκε να έχει σκοπό να προβεί σε δόλιες ενέργειες (*Re Thomas Edward Brinsmead and Sons*, 1897), 3) η ύπαρξη πλήρους αδιεξόδου στις εργασίες της εταιρείας (*Re Yenidje Tobacco Co Ltd*, 1916), 4) να υπάρχει δικαιολογημένη απώλεια εμπιστοσύνης στην διοίκηση της εταιρείας (*Loch v John Blackwood Ltd*, 1924) και 5) να υπάρχει αποκλεισμός από τη διοίκηση μιας μικρής ιδιωτικής εταιρείας, όπου υπάρχει σχέση που βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη (*Ebrahimi v Westbourne Galleries Ltd*, 1973)⁵³.

Όσον αφορά την Κυπριακή νομολογία που είναι διαθέσιμη για το άρθρο 211 στ η υπόθεση *Bedros Karaoglanian and Sons Ltd and Others v Hagop Karaoglanian and Another* αποτελεί ένδειξη στο πώς χειρίστηκαν το συγκεκριμένο ζήτημα τα κυπριακά δικαστήρια. Ειδικότερα, σε αυτή την υπόθεση έγινε εκτενής ανάλυση βασισμένη στην Αγγλική νομολογία των προϋποθέσεων με βάση τις οποίες το δικαστήριο δύναται να διατάξει την εκκαθάριση της εταιρείας αιτιολογώντας ότι είναι δίκαιο και σύμφωνο με το δίκαιο της επιείκειας δηλαδή είναι δίκαιο και εύλογο να εκκαθαριστεί αυτή η εταιρεία. Η απόφαση για το πότε θεωρείται ότι είναι «δίκαιο και εύλογο» («just and equitable») να εκκαθαριστεί η εταιρεία είναι πολύ σημαντική για να ενεργοποιηθούν και οι θεραπείες προστασίας των μειοψηφούντων μετόχων του άρθρου 202. Για να ενεργοποιηθούν οι μηχανισμοί προστασίας των μειοψηφούντων μετόχων του άρθρου 202 πρώτα θα πρέπει να πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 211 στ. Ο μειοψηφών μέτοχος πριν να επικαλεστεί τη θεραπεία του άρθρου 202 θα πρέπει πρώτα να αποδείξει ότι είναι «δίκαιο και σύμφωνο με το δίκαιο της επιείκειας» να εκκαθαριστεί η εταιρεία με βάση το άρθρο 211 στ. Η προστασία που έχουν οι μειοψηφούντες μέτοχοι με βάση το άρθρο 202 είναι μια εναλλακτική θεραπεία της προστασίας που έχουν με βάση το άρθρο 211 στ. Επειδή η εκκαθάριση αποτελεί δραστικό μέτρο που έχει ως αποτέλεσμα τη διάλυση και «εξαφάνιση» του νομικού προσώπου της εταιρείας, μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να μην προστατεύει κατάλληλα τη μειοψηφία των μετόχων. Για αυτό, οι «πιο ήπιοι» της εκκαθάρισης μηχανισμοί προστασίας των μειοψηφούντων μετόχων του άρθρου 202 μπορούν σε κάποιες περιπτώσεις να είναι πιο κατάλληλοι έτσι ώστε να προστατευθούν οι μειοψηφούντες μέτοχοι από την καταπίεση της πλειοψηφίας. Πάντως, παρά τη δραστική της φύση η θεραπεία του άρθρου 211 στ συνεχίζει να αποτελεί μια αυτοτελή επιλογή για να προστατευθούν οι μειοψηφούντες μέτοχοι υπό τις κατάλληλες συνθήκες, όταν άλλα πιο ήπια μέτρα δεν θα παρέχουν αποτελεσματική προστασία. Στη συγκεκριμένη υπόθεση έγινε εκτενής ανάλυση

⁵³ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 841-845.

στην έννοια του «δίκαιου και σύμφωνου με το δίκαιο της επιείκειας» και εξάχθηκε το συμπέρασμα ότι μόλις θεωρηθεί ότι είναι δίκαιο και σύμφωνο με το δίκαιο της επιείκειας να εκκαθαριστεί αυτή η εταιρεία, τότε μπορεί είτε να εκκαθαριστεί με βάση το άρθρο 211 στ είτε να υπάρξει εφαρμογή ενός από τους εναλλακτικούς της εκκαθάρισης τρόπους του άρθρου 202 προκειμένου να προστατευθούν οι μειωηφούντες μέτοχοι. Για τη δεύτερη επιλογή, απαιτείται να υπάρχει καταπίεση της μειωηφίας από τη πλειοψηφία των μετόχων κατά τη διεξαγωγή των εργασιών της εταιρείας⁵⁴.

Στην υπόθεση Αναφορικά με την εταιρεία Facipero Investments Limited, το δικαστήριο διαφώνησε με την άποψη ότι όταν ένα μέρος δεν νομιμοποιείται να καταχωρίσει αίτηση εκκαθάρισης με βάση το άρθρο 211 στ, τότε έχει δικαίωμα να προσφύγει στο δικαστήριο με βάση το άρθρο 202. Ουσιαστικά, το δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι για να μπορεί να υπάρξει εφαρμογή του άρθρου 202 θα πρέπει να μπορεί να γίνει υποβολή αίτησης εκκαθάρισης με βάση το άρθρο 211 στ⁵⁵.

Στην υπόθεση Αναφορικά με την Sea Nemesis Security (SNS) Ltd έγινε επεξήγηση της σχέσης του άρθρου 211 στ με το άρθρο 202 όπου το δικαστήριο ανέλυσε το ότι ενώ τα πεδία εφαρμογής των σχετικών νομοθετικών προνοιών του άρθρου 202 και του άρθρου 211 στ επι των οποίων θεμελιώνεται η κάθε θεραπεία παρουσιάζουν κοινά στοιχεία, ωστόσο οι δυο θεραπείες αξιώνονται κατά τρόπο διαζευκτικό αφού πρόκειται για χωριστές και ανεξάρτητες θεραπείες, με την θεραπεία του άρθρου 202 να είναι εναλλακτική της εκκαθάρισης του άρθρου 211 στ⁵⁶.

Τέλος, στην υπόθεση Αναφορικά με την αίτηση του Μάκη Αδάμου ν Αναφορικά με την εταιρεία Saccio Properties Limited το δικαστήριο προχώρησε σε εξέταση του ζητήματος της καταπίεσης και τόνισε ότι το άρθρο 211 στ δεν προσφέρεται για αποποίηση των εταιρικών υποχρεώσεων που κάθε μέτοχος αναλαμβάνει και δεν επιτρέπει σε κάθε μέτοχο που αδικαιολόγητα νιώθει αδικημένος να το επικαλείται, ώστε να εκκαθαριστεί η εταιρεία⁵⁷.

⁵⁴ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 849,850,851, Bedros Karaoglanian and Sons Ltd and Others ν Hagor Karaoglanian and Another (1977) JSC 488.

⁵⁵ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 874, Αναφορικά με την εταιρεία Facipero Investments Limited, ECLI:CY:EDLEF:2011:A189.

⁵⁶ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 885, Αναφορικά με την Sea Nemesis Security (SNS) Ltd (Αριθμός Εγγραφής HE 329649), ECLI:CY:EDLEM:2019:A585.

⁵⁷ Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023, Σελ. 913, Αναφορικά με την αίτηση του Μάκη Αδάμου ν Αναφορικά με την εταιρεία Saccio Properties Limited, ECLI:CY:EDLEF:2016:A319.

3) Κεφάλαιο II – Η προστασία της μειοψηφίας των μετόχων στο Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο

3.1) Εισαγωγή

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο πραγματεύεται τις διάφορες θεραπείες που είναι διαθέσιμες στη μειοψηφία των μετόχων μιας εταιρείας με βάση το Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο. Θα πρέπει να αναφερθεί από την αρχή ότι οι περισσότερες από αυτές τις θεραπείες έχουν στόχο να διορθώσουν ζητήματα που προκύπτουν από τις πράξεις ή την συμπεριφορά των συμβούλων της εταιρείας οι οποίοι επηρεάζουν τα δικαιώματα αυτών των μετόχων. Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί ότι δεν είναι όλες οι θεραπείες που παρέχουν προσωπική θεραπεία στον μέτοχο. Οι θεραπείες που εμπίπτουν στις εξαιρέσεις του κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle* που τώρα έχουν νομοθετηθεί αναφέρονται ως παράγωγες αγωγές. Με βάση τα πιο πάνω ο μέτοχος ασκεί την αγωγή εκ μέρους της εταιρείας και όχι εκ μέρους του. Επιπρόσθετα, θα γίνει εξέταση του κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle* και των πράξεων που επιτρέπονται στους μειοψηφούντες μετόχους με βάση τις εξαιρέσεις του κανόνα οι οποίες εξαιρέσεις έχουν θεμελιωθεί στην υπόθεση *Edwards v Halliwell* καθώς και πως αυτός ο κανόνας υπό τον *Companies Act 2006* έχει πάρει νομοθετική μορφή⁵⁸.

Ακόμη, θα εξεταστούν οι δυο αλληλένδετες νομοθετικές θεραπείες, του section 994 του *Companies Act 2006* που επιτρέπει σε ένα μέτοχο να ζητήσει θεραπεία με αίτηση στην βάση της «άδικης προκατάληψης» (*unfair prejudice*) και του section 122 (1) (g) του *Insolvency Act 1986*, το οποίο παρέχει στον μέτοχο με βάση ότι είναι δίκαιο και σύμφωνο με το δίκαιο της επιείκειας να αιτηθεί να εκκαθαριστεί η εταιρεία. Αυτές οι δυο θεραπείες και ειδικότερα του section 994 έχουν εξελιχθεί σε απάντηση των εμποδίων που παρουσιάστηκαν στον κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle*, έχοντας στόχο να παρέχουν μια πιο ευρεία και ελεύθερη δικαστική ευχέρεια στο κομμάτι των θεραπειών των μετόχων. Ωστόσο, παρά αυτή τη θετική εξέλιξη του δικαίου σε αυτό το ζήτημα, θα πρέπει να αναφερθεί ότι τα ευεργετικά αποτελέσματα περιορίζονται σε μεγάλο βαθμό στις μικρομεσαίες ιδιωτικές εταιρείες καθώς αυτές οι δυο θεραπείες δεν αποτελούν κατάλληλες μεθόδους για να αντιμετωπιστούν θέματα

⁵⁸ Smith and Keenan's Company Law, Charles Wild and Stuart Weinstein, 17th Edition, Pearson Publishing, 2016, Σελ. 411.

όπως η εταιρική κατάχρηση σε δημόσιες εταιρείες. Τέλος θα γίνει αναφορά και σε άλλα ειδικά νομοθετικά δικαιώματα των μειοψηφούντων μετόχων⁵⁹.

3.2) Ο κανόνας της υπόθεσης Foss v Harbottle, οι εξαιρέσεις του και οι τύποι αγωγών που μπορούν να ασκήσουν οι μέτοχοι.

Όπως έχει γίνει ήδη αναφορά στο προηγούμενο κεφάλαιο, μια από τις συνέπειες της αρχής της χωριστής νομικής προσωπικότητας της εταιρείας από τα μέλη της είναι το γεγονός ότι μπορεί να ενάγει και να ενάγεται στο όνομα της. Έτσι η εταιρεία όντας ως νομική προσωπικότητα μπορεί να ενάγει για να επιβάλλει τα νόμιμα δικαιώματα της και να εναχθεί για παραβίαση των καθηκόντων της. Αυτή η δυνατότητα ανήκει στην ίδια την εταιρεία και πιο συγκεκριμένα στο αρμόδιο όργανο της το οποίο είναι συνήθως το διοικητικό συμβούλιο και όχι στο κάθε μεμονωμένο μέτοχο της για να εκκινήσει την έγερση αγωγής. Αν επιτρεπόταν από το νόμο στους μειοψηφούντες μετόχους να έχουν το απεριόριστο δικαίωμα να ενάγουν για την εταιρεία τότε θα είμασταν αντιμέτωποι με το ρίσκο πολλών και μακροχρόνιων αγωγών. Ωστόσο, όπως έχουμε δει και στο προηγούμενο κεφάλαιο πρακτικές δυσκολίες εμφανίζονται όταν οι ισχυριζόμενοι αδικοπραγούντες είναι ταυτόχρονα και μέλη του διοικητικού συμβουλίου και είναι σε θέση να αποτρέψουν τη λήψη αποφάσεων από την εταιρεία με αποτέλεσμα η ίδια η εταιρεία να μη μπορεί να αποκαταστήσει τη ζημιά που υπέστη. Στόχος είναι να βρεθεί μια ισορροπία μεταξύ από τη μια της αρχής της πλειοψηφίας και από την άλλη της προστασίας των μειοψηφούντων μετόχων από τη κατάχρηση εξουσίας⁶⁰.

Ο κανόνας της υπόθεσης Foss v Harbottle εμπεριέχει την αρχή της χωριστής νομικής προσωπικότητας της εταιρείας, την αρχή της εσωτερικής διοίκησης και την αρχή της κυριαρχίας της πλειοψηφίας όπου με βάση αυτές τις αρχές ο ορθός ενάγων σε μια αδικοπραξία εναντίον της εταιρείας είναι η ίδια η εταιρεία και όταν μια ισχυριζόμενη αδικοπραξία

⁵⁹ Smith and Keenan's Company Law, Charles Wild and Stuart Weinstein, 17th Edition, Pearson Publishing, 2016, Σελ. 412.

⁶⁰ Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 186, 187, 188.

επικυρωθεί από την πλειοψηφία των μετόχων τότε κανένας μεμονωμένος μέτοχος δεν δύναται να εγείρει αγωγή για αυτή την αδικοπραξία. Ωστόσο, από το κανόνα υπάρχουν και εξαιρέσεις οι οποίες θεμελιώθηκαν στην υπόθεση *Edwards v Halliwell* (1950) και είναι οι εξής : 1) όταν υπάρχει διάπραξη παράνομης ή καθ' υπέρβασης πράξης από την εταιρεία, 2) όταν υπάρχει παρατυπία κατά τη ψήφιση ψηφίσματος, το οποίο απαιτούσε ειδική πλειοψηφία η οποία δεν τηρήθηκε ή ύπαρξη μη συμμόρφωσης με ειδική διαδικασία, 3) όταν υπάρχει πράξη που οδηγεί στην παραβίαση των προσωπικών δικαιωμάτων συγκεκριμένου μετόχου ή μετόχων και 4) όταν υπάρχει πράξη που συνιστά δόλο απέναντι στη μειοψηφία και αυτοί που αδικοπράγησαν έχουν τον έλεγχο της εταιρείας. Πιο λεπτομερής ανάλυση των εξαιρέσεων έγινε στο κεφάλαιο που αφορά την προστασία της μειοψηφίας των μετόχων στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο⁶¹.

Οι τύποι αγωγών που μπορούν να ασκήσουν οι μέτοχοι οι οποίοι αναλύθηκαν εκτενώς στο προηγούμενο κεφάλαιο είναι τρεις και είναι η προσωπική αγωγή, η αντιπροσωπευτική αγωγή και η παράγωγη αγωγή. Το μόνο που πρέπει να τονιστεί είναι στη περίπτωση προσωπικής αγωγής για αντανεκλαστική ζημιά όταν η αδικοπραξία καταλήγει σε ζημιά της εταιρείας και η μόνη ζημιά, που φέρεται να υπέστη προσωπικά ο μέτοχος, αποτελεί αντανάκλαση της ζημιάς που υπέστη η εταιρεία, τα δικαστήρια δεν θα επιτρέψουν σε αυτόν τον μέτοχο να ασκήσει προσωπική αγωγή. Αυτή η αρχή ονομάζεται αρχή της μη αντανεκλαστικής ζημιάς και διατυπώθηκε συνοπτικά στην υπόθεση *Prudential Assurance Co Ltd v Newman Industries Ltd (No 2)* [1982]⁶².

3.3) Νομοθετική διαδικασία – Companies Act 2006, Part 11.

Τον κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle* και τις εξαιρέσεις του άδραξε την ευκαιρία να κωδικοποιήσει το νομοθετικό κείμενο του *Companies Act 2006* όπου αυτό το κομμάτι του κοινοδικαίου βρίσκεται πλέον στα άρθρα 260-264 του συγκεκριμένου νομοθετήματος. Παρόλαυτα, αρχικά είχε γίνει αναφορά ότι αυτά τα συγκεκριμένα άρθρα δεν δημιουργούν

⁶¹ *Company Law*, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 188, 195.

⁶² *Company Law*, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 191.

ουσιαστικό κανόνα δικαίου που να αντικαθιστά τον κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle*, αλλά αντίθετα αποτελούν συστάσεις ότι θα πρέπει να υπάρξει μια νέα διαδικασία για την έγερση παράγωγης αγωγής με πιο μοντέρνα, ευέλικτα και προσιτά κριτήρια που θα καθορίζουν πότε ένας μέτοχος μπορεί να ασκήσει παράγωγή αγωγή. Ωστόσο, στην υπόθεση *Stainer v Lee* (2010) το δικαστήριο έκανε σαφές ότι οι παράγωγες αγωγές μετόχων θα εξετάζονται με βάση το Chapter 1, Part 11, Companies Act 2006, sections 260-264 ή όταν υπάρχει διαδικασία σχετική με αίτηση «άδικης προκατάληψης» («unfair prejudice») τότε θα εξετάζονται με βάση το άρθρο 994⁶³.

Το άρθρο 260 (1) του Companies Act 2006 ορίζει την παράγωγή αγωγή ως την διαδικασία που γίνεται από ένα μέτοχο της εταιρείας εκ μέρους της ζητώντας αποκατάσταση της ζημιάς της εταιρείας, σχετικά με μια αδικοπραξία που έγινε εναντίον της ίδιας της εταιρείας. Οι προϋποθέσεις έγερσης παράγωγης αγωγής απαριθμούνται στο άρθρο 260 (3) το οποίο ορίζει ότι μια τέτοια παράγωγή αγωγή μπορεί να θεμελιωθεί μόνο όταν υπάρχει πραγματική ή ισχυριζόμενη πράξη ή παράλειψη που περιέχει αμέλεια, παράβαση καθήκοντος ή παράβαση εμπιστοσύνης από ένα σύμβουλο της εταιρείας. Η διάταξη 260 του Companies Act 2006 έχει ορισμένες σημαντικές πτυχές. Είναι ξεκάθαρο ότι αξιώσεις εναντίον συμβούλων της εταιρείας για παράβαση των καθηκόντων τους που έχουν απέναντι στην εταιρεία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης και από αυτή την άποψη το άρθρο 260 (3) είναι ευρύτερο από την αξίωση με βάση το κοινοδίκαιο την οποία και αντικαθιστά, καθώς επιτρέπει τη παράγωγή αγωγή σε περιπτώσεις που αφορούν παράβαση καθήκοντος άσκησης εύλογης επιδεξιότητας και επιμέλειας εκ μέρους των συμβούλων της εταιρείας. Αξίζει να σημειωθεί, ότι με βάση τη νομοθετική διαδικασία που ακολουθείται δεν απαιτείται να αποδειχθεί ύπαρξη δόλου εναντίον της μειοψηφίας των μετόχων και ύπαρξη ελέγχου από τους αδικοπραγούντες, με αποτέλεσμα ακόμη και όταν ο εναγόμενος σύμβουλος ενήργησε με καλή πίστη και δεν είχε προσωπικό όφελος να μπορεί και πάλι να υπάρξει εναντίον του αξίωση. Το άρθρο 260 (3) καθιστά επίσης σαφές ότι μια παράγωγή αγωγή μπορεί να ασκηθεί, για παράδειγμα, κατά τρίτου μέρους που υποβοηθά ανέντιμα ένα σύμβουλο στη παράβαση καθήκοντος εμπιστοσύνης ή εκείνου που εν γνώσει του λαμβάνει περιουσία κατά παράβαση καθήκοντος εμπιστοσύνης. Επιπλέον, με βάση το άρθρο 260 (4) δεν έχει σημασία

⁶³ Smith and Keenan's Company Law, Charles Wild and Stuart Weinstein, 17th Edition, Pearson Publishing, 2016, Σελ. 413.

αν η αιτία της αγωγής προέκυψε πριν ή αφού το πρόσωπο που επιδιώκει να ασκήσει ή να συνεχίσει την παράγωγη αγωγή έγινε μέλος της εταιρείας⁶⁴.

Το άρθρο 261 του Companies Act 2006 αναφέρει ότι μόλις αρχίσει η διαδικασία έγερσης μιας παράγωγης αγωγής ο μέτοχος πρέπει να υποβάλει αίτηση στο δικαστήριο το οποίο θα αποφασίσει αν θα επιτρέψει στο μέτοχο να συνεχίσει τη διαδικασία. Αυτό είναι το πρώτο βήμα σε μια διαδικασία δυο σταδίων. Με αυτό τον τρόπο το δικαστήριο αποφασίζει πιο γρήγορα όσο αφορά την αίτηση του μετόχου όταν υπάρχει απουσία εμπλοκής της εταιρείας. Μέσα από γραπτή ακρόαση το δικαστήριο θα εξετάσει τα στοιχεία που έχει καταθέσει ο μέτοχος και το βάρος απόδειξης βρίσκεται στον μέτοχο να αποδείξει ότι έχει εκ πρώτης όψεως υπόθεση προκειμένου να του επιτραπεί να συνεχίσει τη παράγωγη αγωγή. Αν δεν ικανοποιήσει το δικαστήριο ο μέτοχος με βάση τα στοιχεία που έχει καταθέσει τότε το δικαστήριο θα απορρίψει την αίτηση. Αν απορριφθεί η αίτηση σε αυτό το στάδιο, ο μέτοχος μπορεί να ζητήσει την επανεξέταση από το δικαστήριο σε προφορική ακρόαση, αν και δεν θα επιτραπεί η κατάθεση νέων στοιχείων σε αυτή την ακρόαση είτε από το μέτοχο είτε από την εταιρεία. Αν το δικαστήριο δεν απορρίψει την αίτηση σε αυτό το πρώτο στάδιο, τότε η αίτηση θα προχωρήσει στο δεύτερο στάδιο, στην πλήρη ακρόαση της άδειας συνέχισης έγερσης της παράγωγης αγωγής όπου το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την εταιρεία να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία. Σχετική για το πιο πάνω θέμα είναι η υπόθεση *Ieisini v Westrip Holdings Ltd* (2009)⁶⁵.

Το άρθρο 263 (2), (3) καθορίζει τα κριτήρια πάνω στα οποία το δικαστήριο θα βασιστεί όταν αποφασίζει κατά πόσο θα χορηγήσει άδεια σε ένα μέτοχο να συνεχίσει τη παράγωγη αγωγή⁶⁶.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρά την υιοθέτηση των άρθρων 260-264 τα οποία είχαν στόχο να αντικαταστήσουν τον κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle* παρατηρείται μικρή ή καθόλου αλλαγή έμφασης όσον αφορά τη διατύπωση. Στόχος του κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle* ήταν να απαγορεύσει την έγερση αγωγών από μεμονωμένους μετόχους εκτός αν ικανοποιείτο μια από τις εξαιρέσεις του κανόνα. Η παρούσα νομοθετική ερμηνεία προχωρά ομοίως από τη μάλλον αρνητική σκοπιά ότι το δικαστήριο πρέπει να απορρίψει την αίτηση ή την αξίωση υπό τις περιστάσεις που καθορίζονται στα άρθρα 261 (2), 262 (3), 263 (2), (3) και 264 (3). Σχετική νομολογία για το συγκεκριμένο ζήτημα

⁶⁴ *Company Law*, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 201, 202, Smith and Keenan's *Company Law*, Charles Wild and Stuart Weinstein, 17th Edition, Pearson Publishing, 2016, Σελ. 413, 414, 415, 416.

⁶⁵ *Company Law*, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 202.

⁶⁶ *Companies Act 2006*, Chapter 1, Part 11, Section 263 (2), (3).

αποτελεί η υπόθεση Mission Capital plc v Sinclair (2008) και η υπόθεση Stimpson v Southern Landlords Association (2010)⁶⁷.

3.4) Εταιρικές Διαφορές και Παράγωγη Αγωγή

3.4.1) Η φύση του προβλήματος και οι πιθανές λύσεις.

Όταν μια εταιρεία έχει τη δυνατότητα έγερσης αγωγής εναντίον συμβούλων της εξαιτίας παράβασης των καθηκόντων τους απέναντι της, παρατηρείται μια εμφανή δυσκολία στη λήψη απόφασης. Αυτό γιατί συνήθως το αρμόδιο όργανο που αποφασίζει είναι το διοικητικό συμβούλιο με αποτέλεσμα να δημιουργείται δυσκολία στο να ληφθεί μια ανεξάρτητη απόφαση για το κατά πόσο θα εναγάγει ή όχι ένα από τα μέλη του. Ωστόσο, δεν απαιτείται πάντοτε όταν θεμελιωθεί μια αξίωση να οδηγείται ενώπιον των δικαστηρίων. Θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα της εταιρείας και κατά πόσο μια δικαστική διαμάχη θα επηρεάσει θετικά ή αρνητικά μια εταιρεία, γεγονός που εξετάζεται με βάση τα πραγματικά περιστατικά της κάθε περίπτωσης. Σε πολλές περιπτώσεις μια δικαστική διαμάχη αφήνει την εταιρεία σε χειρότερη θέση από ότι ήταν πριν λόγω του ότι ζημιώνει η φήμη της και υπάρχουν και περιπτώσεις όπου είναι καλύτερο ο χρόνος που θα σπαταληθεί από την εταιρεία στα δικαστήρια να χρησιμοποιηθεί κάπου αλλού που θα της επιφέρει θετικό πρόσημο. Για αυτό στόχος είναι να εξακριβώνεται από την εταιρεία πότε χρειάζεται να ξεκινήσει μια δικαστική διαμάχη και ιδιαίτερα πότε δεν χρειάζεται ζυγίζοντας τα συμφέροντα της. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τέτοιες αποφάσεις από την εταιρεία απαιτούν ανάλυση των συγκεκριμένων περιστάσεων, είναι αδύνατο εκ των προτέρων να συγκεκριμενοποιηθούν οι κατηγορίες περιπτώσεων κατά τις οποίες θα πρέπει να εγερθεί αγωγή και οι περιπτώσεις που δεν θα πρέπει. Η λύση είναι να βρεθεί το άτομο ή άτομα που θα μπορούν να λάβουν ανεξάρτητη απόφαση για το αν θα προχωρήσει η εταιρεία σε έγερση αγωγής ή όχι. Για αυτό το ζήτημα υπάρχουν τρεις επιλογές. Η πρώτη επιλογή είναι να ληφθεί η απόφαση από το

⁶⁷ Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 205, 206.

διοικητικό συμβούλιο το οποίο λαμβάνει όλες τις αποφάσεις διαχείρισης της εταιρείας. Η δεύτερη επιλογή είναι εφόσον δημιουργούνται προβλήματα και υπάρχει αδιέξοδο όταν αποφασίζει το διοικητικό συμβούλιο τότε οι μέτοχοι μπορούν συλλογικά να αποφασίζουν με σύνηθες ψήφισμα. Η τρίτη επιλογή είναι η έγερση παράγωγης αγωγής από μεμονωμένο μέτοχο η οποία θα αναλυθεί στη συνέχεια⁶⁸.

3.4.2) Καθεστώς Παράγωγης Αγωγής

Η ουσία της νομοθετικής θεμελίωσης της παράγωγης αγωγής στο νομοθετικό κείμενο του Companies Act 2006 είναι να μεταφέρει τη λήψη απόφασης για έγερση αγωγής από την ίδια την εταιρεία στο δικαστήριο. Παρά το γεγονός ότι ένας μέτοχος πρέπει να αναλάβει τη πρωτοβουλία να ξεκινήσει τις διαδικασίες για την έγερση παράγωγης αγωγής, όταν συμπληρώσει την αίτηση για την αγωγή θα πρέπει να ζητήσει από το δικαστήριο να του επιτρέψει να συνεχίσει και να προχωρήσει τη δικαστική διαδικασία. Υπό το νέο καθεστώς παράγωγης αγωγής ο ρόλος του δικαστηρίου είναι ευρύτερος προκειμένου να έχει διακριτική ευχέρεια να αποφασίζει κατά πόσο με βάση τα συμφέροντα της εταιρείας απαιτείται να εγερθεί αγωγή. Αυτή η νέα διαδικασία που ακολουθείται έχει τα πλεονεκτήματα, από τη μια, ο μεμονωμένος μέτοχος μπορεί εύκολα να μάθει την απάντηση στη κύρια ερώτηση αν μπορεί ή όχι με βάση τα συμφέροντα της εταιρείας να εγερθεί αγωγή και από την άλλη η επιμονή και ο ενθουσιασμός του μεμονωμένου μετόχου να εγείρει τη παράγωγή αγωγή εκ μέρους της εταιρείας φιλτράρεται από το δικαστήριο το οποίο πρέπει να πειστεί ότι η συγκεκριμένη δικαστική διαμάχη θα έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα για την εταιρεία⁶⁹.

Παρά το γεγονός ότι η νέα μορφή παράγωγης αγωγής που πηγάζει από το νομοθετικό κείμενο του Companies Act 2006 είναι δογματικά πολύ διαφορετική από τη μορφή παράγωγης αγωγής που πηγάζει από το κοινοδίκαιο την οποία και αντικαθιστά, ακόμα δεν είναι ξεκάθαρο σε τι βαθμό θα επηρεάσει τη δικαστική διαδικασία που ακολουθείται όσο αφορά τη παράγωγή αγωγή. Όπως ανέφερε και η Επιτροπή Νομικής στην Αγγλία ένας μέτοχος

⁶⁸ Gower, Principles of modern company law, Paul L. Davies, Sarah Worthington and Christopher Hare, Publishing Thomson Reuters, Sweet and Maxwell, 11th Edition, 2021, Σελ. 565, 566, 568, 571.

⁶⁹ Gower, Principles of modern company law, Paul L. Davies, Sarah Worthington and Christopher Hare, Publishing Thomson Reuters, Sweet and Maxwell, 11th Edition, 2021, Σελ. 576.

θα πρέπει να μπορεί να εγείρει παράγωγη αγωγή για αδικοπραξίες εναντίον της εταιρείας μόνο κάτω από εξαιρετικές περιστάσεις και δεν θα πρέπει να εμπλέκει την εταιρεία σε δικαστική διαμάχη χωρίς βάσιμη αιτία, διαφορετικά η εταιρεία θα «σκοτωθεί από καλοσύνη» ή θα σπαταλήσει χρήμα και χρόνο αντιμετωπίζοντας ανεπιθύμητες διαδικασίες. Παρά το γεγονός ότι η αναφορά της Επιτροπής Νομικής καθίσταται ορθή είναι ακόμα ασαφές αν θα πρέπει να τηρηθεί αυτό το κριτήριο των εξαιρετικών περιστάσεων οπου μόνο με βάση αυτές τις εξαιρετικές περιστάσεις ένας μέτοχος μπορεί να εγείρει παράγωγη αγωγή. Αυτό γιατί η δυνατότητα των αδικοπραγούντων συμβούλων να μην επιτρέπουν την λήψη απόφασης έγερσης παράγωγης αγωγής από την εταιρεία είναι ζήτημα εμπειρικών γεγονότων το οποίο δεν έχει ερευνηθεί εκτενώς. Επομένως, φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η διαθεσιμότητα παράγωγης αγωγής μπορεί να είναι λίγο πιο ευρεία και σε άλλες περιπτώσεις μπορεί να είναι πιο περιορισμένη, αλλά σε όλες τις περιπτώσεις η νέα διαδικασία θα τίθεται υπό στενό δικαστικό έλεγχο⁷⁰.

3.5) Νομοθετικές Θεραπείες των μειοψηφούντων μετόχων.

3.5.1) Unfairly prejudicial conduct – Companies Act 2006, Part 30, Sections 994 – 996.

Το άρθρο 994 το οποίο είναι το πρώτο από τα έξι άρθρα που συνθέτουν το Part 30 του Companies Act 2006 υπάρχει ως εναλλακτική λύση στη νομοθετικά θεμελιωμένη παράγωγη αγωγή που αναφέρθηκε πιο πάνω. Αυτό είχε ιδιαίτερη σημασία πριν από τον Companies Act 2006, καθώς παρείχε μια σχετικά πιο προσιτή και απλή οδό για τους μετόχους από τον περίπλοκο και περιοριστικό κανόνα στην υπόθεση Foss v Harbottle. Ωστόσο, δεδομένων των αλλαγών βάσει του Companies Act 2006, η σχετική σημασία αυτού του άρθρου θα μπορούσε να τεθεί υπό αμφισβήτηση. Το άρθρο 994 εισήχθη αρχικά με τη μορφή

⁷⁰ Gower, Principles of modern company law, Paul L. Davies, Sarah Worthington and Christopher Hare, Publishing Thomson Reuters, Sweet and Maxwell, 11th Edition, 2021, Σελ. 589, 590.

του άρθρου 210 του Companies Act 1948 (και στη συνέχεια ως του άρθρου 459 του Companies Act 1985) και προοριζόταν να παρέχει πιο ευέλικτες θεραπείες που ήταν επίσης απαλλαγμένες από τη «σκληρότητα» του άρθρου 122 (1) (g) του Insolvency Act 1986, το οποίο επίσης θα συζητηθεί σε αυτό το κεφάλαιο. Η Επιτροπή Cohen (Cmnd 6659, 1945) είχε συστήσει αυτή την εξέλιξη στο τομέα της προστασίας των μειοψηφούντων μετόχων, αλλά οι απόψεις τους βασίστηκαν στην έννοια της «καταπίεσης» («oppression»). Με άλλα λόγια, ένας μέτοχος θα μπορούσε να ασκήσει αγωγή όταν οι υποθέσεις της εταιρείας διεξήχθησαν με τρόπο καταπιεστικό για ορισμένους από τους μετόχους συμπεριλαμβανομένου του μετόχου που ασκεί την αγωγή. Ωστόσο, η διατύπωση στο άρθρο 210 αποδείχθηκε προβληματική, με αποτέλεσμα το γεγονός ότι υπήρχαν μόνο δυο επιτυχημένες υποθέσεις στο πλαίσιο του συγκεκριμένου άρθρου (Scottish Cooperative Wholesale Society Ltd v Meyer (1958) 3 All ER 66 και RE H R Harmer Ltd (1958) 3 All ER 689). Κατά συνέπεια, το άρθρο 210 θεωρήθηκε ανεπιτυχές με την Επιτροπή Jenkins να συνιστά στη συνέχεια την αντικατάσταση του με ένα νέο ένδικο μέσο που βασίζεται στην έννοια της «άδικης επιζήμιας συμπεριφοράς» («unfairly prejudicial conduct»). Αυτό οδήγησε στην εισαγωγή του άρθρου 459 του Companies Act 1985, το οποίο έχει αντικατασταθεί από το άρθρο 994 του Companies Act 2006⁷¹. Ένα αρχικό πρόβλημα που παρουσιάστηκε ερμηνεύοντας το άρθρο 459 ήταν η αναφορά που έκανε ότι για να μπορεί να υπάρξει αίτηση από ένα μέτοχο θα έπρεπε οι εργασίες της εταιρείας να διεξάγονταν κατά τρόπο που βλάπτουν αδικώς τα συμφέροντα «κάποιου μέρους» των μετόχων. Αυτό είχε ερμηνευθεί ότι σημαίνει ότι ο αιτητής μέτοχος θα πρέπει να αποδείξει ότι υπάρχει διάκριση σε ορισμένους μετόχους. Για αυτό το λόγο το άρθρο 459 τροποποιήθηκε από τον Companies Act 1989 με την εισαγωγή των λέξεων «των μελών του γενικά» καταργώντας την απαίτηση περί διακρίσεων. Αυτή η διατύπωση διατηρήθηκε από το άρθρο 994 του Companies Act 2006. Εφόσον το άρθρο 994 επαναδιατυπώνει το άρθρο 459 χωρίς ουσιαστικές αλλαγές, η νομολογία και η ακαδημαϊκή βιβλιογραφία που περιβάλλει τη θεραπεία συνεχίζει να είναι σχετική⁷².

Το άρθρο 994 περιέχει ορισμένα συστατικά στοιχεία τα οποία απαιτείται να συντρέχουν προκειμένου να μπορεί να εφαρμοστεί. Το πρώτο συστατικό στοιχείο είναι η συμπεριφορά της εταιρείας κατά τη διεξαγωγή των εργασιών της. Ο αιτητής μέτοχος πρέπει να διαπιστώνει άδικα επιζήμια συμπεριφορά που προκύπτει από κάποια εταιρική πράξη ή παράλειψη, συμπεριλαμβανομένης οποιασδήποτε πράξης ή παράλειψης για λογαριασμό της

⁷¹ Smith and Keenan's Company Law, Charles Wild and Stuart Weinstein, 17th Edition, Pearson Publishing, 2016, Σελ. 437.

⁷² Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 227.

εταιρείας. Σε αντίθεση με την παλιά θεραπεία που βασιζόταν στη «καταπίεση» («oppression») των μετόχων, δεν είναι απαραίτητο να αποδειχθεί από τον μέτοχο μια συνεχής πορεία συμπεριφοράς που είναι αθέμιτα επιβλαβής και που υφίσταται κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Μια μεμονωμένη πράξη ή παράλειψη μπορεί, ανάλογα με τις περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης να είναι αρκετή. Σχετικές υποθέσεις είναι η RE Norvabron Pty Ltd (No 2) (1987), και η Lloyd V Casey (2001)⁷³. Τα Αγγλικά δικαστήρια μέσα από τις διάφορες υποθέσεις που είχαν ενώπιόν τους καθόρισαν την έννοια της συμπεριφοράς της εταιρείας κατά την διεξαγωγή των εργασιών της (Conduct of the company's affairs). Επισήμαναν ότι η συμπεριφορά πάνω στην οποία βασίζεται η αίτηση ενός ή περισσότερων μετόχων θα πρέπει να είναι σχετική με τις εργασίες που διεξάγει η εταιρεία, να πρόκειται για πράξη ή παράλειψη που γίνεται από την εταιρεία δηλαδή από αυτούς που εξουσιοδοτούνται να δρουν ως όργανα της και δεν θα πρέπει να σχετίζεται με συμπεριφορά ενός μεμονωμένου μετόχου ο οποίος ενεργεί υπό τη προσωπική του ιδιότητα. Σχετικές υποθέσεις είναι η RE Legal Costs Negotiators Ltd (1999), Nicholas v Sound craft Electronics Ltd (1993) και Gross v Rackind (2005)⁷⁴. Το δεύτερο συστατικό στοιχείο του άρθρου 994 είναι τα συμφέροντα - δικαιώματα του μετόχου ως μέλους της εταιρείας. Ο αιτητής μέτοχος θα πρέπει να αποδείξει ότι τα συμφέροντα του ως μέλος της εταιρείας έχουν θιγεί άδικα ως αποτέλεσμα συμπεριφοράς εκ μέρους της εταιρείας. Αυτές οι απαιτήσεις είναι αλληλεξαρτώμενες έτσι ώστε, για παράδειγμα, ο προσδιορισμός της προκατάληψης (prejudice) δεν μπορεί να ληφθεί μεμονωμένα από το ερώτημα ποια είναι τα συμφέροντα ενός μετόχου και αυτό, με τη σειρά του, θα καθορίσει τις παραμέτρους για την απόφαση του κρίσιμου ζητήματος για το εάν τα συμφέροντα ενός μετόχου έχουν επηρεαστεί από την άδικη προκατάληψη. Επομένως, η συμπεριφορά της εταιρείας θα πρέπει να προκαλεί βλάβη στον μέτοχο ή μετόχους και να είναι άδικη. Σχετική υπόθεση είναι η RE a Company (No 005685 of 1988), ex p Schwarz (No 2) (1989), και η υπόθεση Rock Nominees Ltd v RCO (Holdings) plc (2004). Τέλος, το δικαστήριο στην υπόθεση O' Neil v Phillips (1999) έχει τονίσει ότι η έννοια του όρου τα «συμφέροντα του μετόχου» δεν θα πρέπει να ερμηνεύεται «πολύ στενά ή τεχνικά» και θα πρέπει να τηρείται μια πιο ευρεία στάση⁷⁵. Το τρίτο και τελευταίο συστατικό στοιχείο του άρθρου 994 είναι το στοιχείο της άδικης προκατάληψης (unfair prejudice). Η έννοια της αδικίας θεωρήθηκε από την Επιτροπή Jenkins ως «ορατή απόκλιση από τα πρότυπα της δίκαιης συναλλαγής και

⁷³ Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 227, Mayson, French and Ryan on Company Law, Derek French, 38th Edition, Oxford University Press, 2023, Σελ. 566,567.

⁷⁴ Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 228.

⁷⁵ Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 231.

παραβίαση των όρων του fair play στα οποία δικαιούται να βασιστεί κάθε μέτοχος που εμπιστεύεται τα χρήματα του σε μια εταιρεία». Όσο αφορά το άρθρο 994, τα δικαστήρια προσπαθούν να βρουν ένα κατάλληλο ορισμό και ένα σύνολο κατευθυντήριων γραμμών για το προσδιορισμό του πότε η συμπεριφορά της πλειοψηφίας θα θεωρείται «άδिका επιζήμια» για τα συμφέροντα της μειοψηφίας. Η αρχική δικαστική σκέψη έτεινε προς την αντικειμενική αξιολόγηση ως το κυρίαρχο κριτήριο, αλλά οι πρόσφατες εξελίξεις έθεσαν κάποιες αμφιβολίες για την ορθότητα αυτής της προσέγγισης⁷⁶. Παραδείγματα συμπεριφοράς που συνιστούν άδικη προκατάληψη απέναντι σε ένα μέτοχο ή μετόχους είναι ο αποκλεισμός από τη διαχείριση της εταιρείας, η κακή διαχείριση από όργανα της εταιρείας η οποία μπορεί να προκαλεί αδικία σε μέτοχο ή μετόχους, η παραβίαση των καθηκόντων εμπιστοσύνης των συμβούλων της εταιρείας και οι υπερβολικές αμοιβές των συμβούλων της εταιρείας με αποτέλεσμα την καταβολή μερισμάτων στους μετόχους τα οποία δεν αντιστοιχούν με το μερίδιο συμμετοχής τους στην εταιρεία⁷⁷.

Αν ο αιτητής μέτοχος καταφέρει να αποδείξει την ύπαρξη συμπεριφοράς από την εταιρεία που προκαλεί άδικη προκατάληψη σε αυτόν ή και σε άλλους μετόχους, τότε το άρθρο 996 του Companies Act 2006 παρέχει στο δικαστήριο την ευχέρεια να εκδώσει τέτοια διαταγή όπως το ίδιο κρίνει σκόπιμο για τη παροχή θεραπείας σε σχέση με τα ζητήματα που καταγγέλλονται⁷⁸. Το άρθρο 996 παρ. 2 αναφέρει τις θεραπείες που μπορεί να χορηγήσει το δικαστήριο όταν έχει ενώπιον του μια αίτηση με βάση το άρθρο 994⁷⁹. Επομένως, σε αντίθεση με τη περίπτωση εκκαθάρισης της εταιρείας από το δικαστήριο λόγω του ότι είναι δίκαιο και σύμφωνο με το δίκαιο της επιείκειας που θα εξεταστεί στη συνέχεια, είναι σαφές ότι με βάση το άρθρο 996 το δικαστήριο έχει ευρεία διακριτική ευχέρεια όσο αφορά τη θεραπεία που θα επιλέξει να χορηγήσει και ακόμη αν είναι απαραίτητο να χορηγηθεί μια τέτοια θεραπεία. Με αυτό τον τρόπο, το άρθρο 996 επιτρέπει στο δικαστήριο να δημιουργήσει μια θεραπεία σύμφωνα με τη φύση της αδικίας που προκλήθηκε⁸⁰.

⁷⁶ Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 237.

⁷⁷ Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 241-245.

⁷⁸ Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 249.

⁷⁹ Section 996 (2), Companies Act 2006.

⁸⁰ Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 249.

3.5.2) Άλλα ειδικά νομοθετικά δικαιώματα των μειοψηφούντων μετόχων.

Το άρθρο 122 (1) (g) του Insolvency Act 1986 παρέχει την ευχέρεια στο δικαστήριο να εκκαθαρίσει την εταιρεία με διαταγή του αν θεωρεί ότι είναι δίκαιο και σύμφωνο με το δίκαιο της επιείκειας ότι πρέπει να εκκαθαριστεί η εταιρεία. Εφόσον η συγκεκριμένη θεραπεία θεωρείται «δρακόντεια» επειδή η εταιρεία τερματίζεται και διανέμονται τα περιουσιακά στοιχεία της στους μετόχους, από τη φύση της, είναι προφανές ότι θα πρέπει να υπάρξουν ισχυροί λόγοι για να πειστεί το δικαστήριο να εγκρίνει τη χορήγηση της. Με την υποβολή της αίτησης για τη συγκεκριμένη θεραπεία από τον μέτοχο ή μετόχους η εταιρεία οδηγείται σε ένα καθεστώς μέσα στο οποίο πλέον δεν μπορεί να συνεχίσει την επιχειρηματική της δραστηριότητα ελεύθερα, οποιαδήποτε μεταφορά περιουσιακών στοιχείων ή μετοχών μεταξύ των μετόχων είναι άκυρη εκτός αν υπάρχει έγκριση από το δικαστήριο και δεν μπορούν να γίνουν οποιεσδήποτε αλλαγές στο στάτους των μετόχων της εταιρείας⁸¹. Αυθεντία για τη θεμελίωση παροχής της συγκεκριμένης θεραπείας αποτελεί η υπόθεση *Ebrahimi v Westbourne Galleries Ltd* (1973). Υπάρχουν ορισμένες περιπτώσεις πάνω στις οποίες το δικαστήριο μπορεί να βασιστεί έτσι ώστε να τη χορηγήσει. Η πρώτη είναι ότι ο σκοπός για τον οποίο ιδρύθηκε η εταιρεία έχει εκπληρωθεί ή έχει εγκαταλειφθεί. Η συγκεκριμένη περίπτωση έχει χάσει σε μεγάλο βαθμό την ισχύ της ειδικά με την υιοθέτηση του άρθρου 31 (1) του Companies Act 2006 το οποίο έχει αναμορφώσει το δίκαιο διακυβέρνησης της εταιρείας όσο αφορά τη ρήτρα σκοπού. Με αυτό το άρθρο εκτός και αν το ίδιο το ιδρυτικό έγγραφο της εταιρείας ρητώς περιορίζει τους σκοπούς της εταιρείας, οι σκοποί της εταιρείας είναι απεριόριστοι. Η δεύτερη περίπτωση είναι όταν η εταιρεία έχει συσταθεί με σκοπό να διαπράξει απάτη, τότε το δικαστήριο μπορεί να εκκαθαρίσει την εταιρεία στη βάση ότι είναι δίκαιο και σύμφωνο με το δίκαιο της επιείκειας. Η τρίτη περίπτωση είναι όταν η εταιρεία περιέρχεται σε αδιέξοδο όσο αφορά τη διαχείριση της. Η τέταρτη περίπτωση είναι όταν υπάρχει δικαιολογημένη απώλεια εμπιστοσύνης στη διοίκηση της εταιρείας. Η πέμπτη και τελευταία περίπτωση είναι όταν υπάρχει αποκλεισμός από συμμετοχή σε μικρή ιδιωτική εταιρεία όπου υπήρχε σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Συνήθως σε αυτή τη περίπτωση η αγωγή ασκείται από τον αιτητή μέτοχο στη βάση ότι υπήρχε θεμελιώδης συνεννόηση μεταξύ των «εταίρων» ότι θα του

⁸¹ Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 217, Mayson, French and Ryan on Company Law, Derek French, 38th Edition, Oxford University Press, 2023, Σελ. 584, 585.

επιτρεπόταν να συμμετάσχει στη διαχείριση της εταιρείας και αυτό έχει παραβιαστεί. Εκτός εάν ο αιτητής μέτοχος επέφερε αυτή τη κατάσταση με δική του υπαιτιότητα, το δικαστήριο θα έχει τη δυνατότητα να εκδώσει διάταγμα εκκαθάρισης⁸².

Μέχρις στιγμής, έχουμε εξετάσει τις κύριες θεραπείες που είναι διαθέσιμες στη μειοψηφία των μετόχων. Επιπλέον, ο Companies Act 2006 περιέχει ένα αριθμό διατάξεων που παρέχουν δικαιώματα σε μετόχους μειοψηφίας που διαφωνούν με ορισμένες αποφάσεις που έλαβε η εταιρεία ή που επιθυμούν να απαιτήσουν από αυτή να εκτελεί ορισμένα καταστατικά καθήκοντα. Για παράδειγμα, ο Companies Act του 2006 καθορίζει συγκεκριμένες διαδικασίες για τη τροποποίηση του καταστατικού μιας εταιρείας, οι οποίες αποσκοπούν στην αποτροπή της πραγματοποίησης αλλαγών, εκτός εάν υποστηρίζονται από το 75 τοις εκατό της γενικής συνέλευσης (άρθρα 631-633). Άλλες ειδικές νομοθετικές διατάξεις περιλαμβάνουν το δικαίωμα των μετόχων να ζητήσουν μια έκτακτη γενική συνέλευση (άρθρο 303), το δικαίωμα διαφορετικής καταμέτρησης ψήφων κατά τη διάρκεια γενικών συνελεύσεων (άρθρο 321) και το δικαίωμα παύσης συμβούλου – διευθυντή με απλή πλειοψηφία⁸³.

4) Κεφάλαιο III – Σύγκριση των δυο Δικαίων – Προτάσεις για βελτίωση του Κυπριακού Εταιρικού Δικαίου στο ζήτημα της προστασίας των μειοψηφούντων μετόχων της εταιρείας.

4.1) Η Αγγλική και Κυπριακή Παράγωγη Αγωγή υπό το Κοινοδίκαιο – Κοινός Εφαρμοστέος Κανόνας.

Οι θεμελιώδεις αρχές που ακολουθούνται στο Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο όσο αφορά το ζήτημα της προστασίας των μειοψηφούντων μετόχων της εταιρείας, όπως η αρχή του ορθού

⁸² Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 217, 218, 219, 220, Mayson, French and Ryan on Company Law, Derek French, 38th Edition, Oxford University Press, 2023, Σελ. 585, 586, 587, 590.

⁸³ Company Law, Alan Dignam and John Lowry, 7th Edition, Oxford University Press, 2012, Σελ. 259, 260, 261.

ενάγοντος, δηλαδή το γεγονός ότι η ίδια η εταιρεία όντας ξεχωριστή νομική προσωπικότητα είναι η μοναδική ορθή ενάγουσα να ασκήσει αγωγή μέσω των αρμοδίων οργάνων της για τη ζημιά που υπέστη, και η αρχή της κυριαρχίας της πλειοψηφίας, όπου με βάση αυτή την αρχή η πλειοψηφία της εταιρείας μπορεί να αποφασίσει να επικυρώσει μια αδικία που υπέστη η εταιρεία με αποτέλεσμα η μειοψηφία να μην μπορεί να ασκήσει αγωγή για αυτή την αδικία, αντιστοίχως, ακολουθούνται και στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο το οποίο βασίζεται στο κοινοδίκαιο. Δεδομένου του θεμελιώδους ρόλου αυτών των αρχών προκύπτει το συμπέρασμα ότι το δικαστήριο βασιζόμενο στο κοινοδίκαιο κανονικά δεν θα παρεμβαίνει στην εσωτερική διαχείριση της εταιρείας, ακόμα και προς απογοήτευση μιας ζημιωμένης μειοψηφίας, εφόσον υπάρχει παράλληλη βούληση της πλειοψηφίας η οποία είναι νόμιμα εκφρασμένη εκ των προτέρων ή εκ των υστέρων. Αυτό γίνεται με στόχο την πρόληψη και το φιλτράρισμα του αριθμού των αγωγών που εγείρουν οι μειοψηφούντες μέτοχοι⁸⁴.

Επίσης, οι εξαιρέσεις από τον κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle* που υπάρχουν στο Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο μεταφέρονται και στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο. Μια από αυτές τις εξαιρέσεις είναι η δυνατότητα έγερσης παράγωγης αγωγής από τους μειοψηφούντες μετόχους. Προφανώς, δεν πρόκειται για τυπική μορφή αντιδικίας. Η παράγωγή αγωγή φυσικά διακρίνεται από άλλες αγωγές. Ο μέτοχος που εγείρει την παράγωγή αγωγή δεν ενεργεί για λογαριασμό δικό του ή μιας ομάδας μετόχων, αλλά για λογαριασμό και προς όφελος της εταιρείας. Στην πραγματικότητα, η έγερση παράγωγης αγωγής μπορεί να είναι η μόνη επιλογή για τους μετόχους να ανακτήσουν τις ζημιές τους, εφόσον οι τελευταίες αντικατοπτρίζουν απλώς τη ζημιά που υπέστη η εταιρεία. Επιπλέον, άμεση συνέπεια της χωριστής νομικής προσωπικότητας της εταιρείας, η αρχή της μη αντανakλαστικής ζημιάς μπορεί να αποτρέψει, μεταξύ άλλων, την ανάκτηση των ζημιών των μετόχων εφόσον η εταιρεία προηγείται να εγείρει αγωγή με συνέπεια οι μέτοχοι να αφήνονται στο έλεος του κατάλληλου ενάγοντος που στην προκειμένη περίπτωση είναι η εταιρεία έτσι ώστε να ανακτήσουν τις ζημιές τους. Για αυτό η παράγωγή αγωγή είναι ένας έξυπνος τρόπος για τους μετόχους να προστατεύουν τα μετοχικά - περιουσιακά δικαιώματά τους σε τέτοιες καταστάσεις, χωρίς να παραβιάζουν τις βασικές αρχές του εταιρικού δικαίου⁸⁵.

⁸⁴ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ. 66.

⁸⁵ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ. 67.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι, όπως ισχύει και στο κοινοδίκαιο, το δικαίωμα έγερσης παράγωγης αγωγής υπό το Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο είναι δικαίωμα μόνο των μετόχων. Αυτή η αναμφισβήτητα περιορισμένη αντίληψη μπορεί να θεωρηθεί ότι προωθεί τα συμφέροντα των μετόχων έχοντας ως συνέπεια την θεώρηση τους ως πρωταρχικής σημασίας, εάν δεν εξομοιώνονται και με τα συμφέροντα της ίδιας της εταιρείας. Πράγματι, στην περίπτωση της Κύπρου τα συμφέροντα της εταιρείας θεωρούνται αυτά των μελών της στο σύνολο τους. Επομένως, είναι λογικό ότι εκτός από τους διευθυντές – συμβούλους που έχουν καθήκον να προωθούν τα εταιρικά συμφέροντα, οι μέτοχοι μπορούν επίσης να έχουν τη δυνατότητα να εγείρουν αγωγή για λογαριασμό και προς όφελος της εταιρείας και ως εκ τούτου να προστατεύουν τα αναγνωρισμένα από το νόμο συμφέροντα τους. Ωστόσο, μπορούν να το κάνουν μόνο κατ' εξαίρεση για τους λόγους που έχουν ήδη αναφερθεί πιο πάνω⁸⁶.

Η διαδικασία της παράγωγης αγωγής στην Κύπρο δεν ρυθμίζεται νομοθετικά παρά την τροποποίηση του Αγγλικού Εταιρικού Δικαίου και την υιοθέτηση ειδικών διατάξεων που αφορούν το ζήτημα. Εδώ και κάποιες δεκαετίες, οι κανόνες πολιτικής δικονομίας στην Αγγλία έχουν ειδικές διατάξεις για τις παράγωγες αγωγές με αποκορύφωμα αυτό που είναι τώρα το CPR Pt 19 και το Practice Direction 19 C, που ισχύουν τόσο για τις νομοθετικά θεμελιωμένες παράγωγες αγωγές όσο και για τις παράγωγες αγωγές που θεμελιώνονται με βάση το κοινοδίκαιο. Υπενθυμίζεται ότι μέχρι το 2007, όταν τέθηκε σε ισχύ το Μέρος 11 του Companies Act 2006, οι παράγωγες αγωγές ήταν διαθέσιμες μόνο υπό τις εξαιρέσεις στον κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle* στην Αγγλία και Ουαλία και αρκετές εξελίξεις επήλθαν και συσσωρεύτηκαν αργά στο δικαστικό προηγούμενο. Αυτές οι εξελίξεις επεκτείνονται σε θέματα πέραν της διαδικασίας και, παρόλο που δεν δεσμεύουν, μπορούν να αποτελέσουν πειστικές αρχές για τα Κυπριακά δικαστήρια⁸⁷.

Επιπρόσθετα, το Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο δεν διαθέτει υποχρεωτικό μηχανισμό για την εκ πρώτης όψεως εξέταση των παράγωγων αγωγών, που θεμελιώθηκε στην Αγγλία με την υπόθεση *Prudential Assurance Co Ltd v Newman Industries Ltd (No 2)*. Γενικά, τα Κυπριακά δικαστήρια δεν διενεργούν τέτοια εκ πρώτης όψεως εξέταση των παράγωγων

⁸⁶ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ. 68, Mayson, French and Ryan on Company Law, Derek French, 38th Edition, Oxford University Press, 2023, Σελ. 571.

⁸⁷ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ. 71.

αγωγών ελλείπει τέτοιου υποχρεωτικού μηχανισμού γεγονός που οδηγεί στη σπατάλη χρόνου και εξόδων⁸⁸.

Τέλος, από το νομοθετικό κείμενο του Companies Act 1985 και μετά, αντικαταστάθηκε ο όρος «oppression» («καταπίεση») από τον όρο «unfair prejudice» («άδικη προκατάληψη») πράγμα που διεύρυνε τη διακριτική ευχέρεια που έχει το δικαστήριο όταν αποφασίζει για το αν θα χορηγήσει ή όχι θεραπεία σε μια αίτηση μετόχου ή ομάδας μετόχων που έχει ενώπιόν του. Φυσικά, στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο εξακολουθεί να εφαρμόζεται η έννοια του όρου «καταπίεση» («oppression») πράγμα που φαίνεται και από την πληθώρα αποφάσεων που εξέδωσαν τα Κυπριακά δικαστήρια⁸⁹.

4.2) Προβλήματα που ανακύπτουν από την Παράγωγη Αγωγή στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο.

Συνολικά, η παράγωγη αγωγή του κοινοδικαίου υπό το Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο είναι γεμάτη προβλήματα και αβεβαιότητα, ενώ πολλά κρίσιμα ερωτήματα τόσο όσον αφορά τη διαδικασία όσο και την ουσία παραμένουν αναπάντητα από τη νομολογία. Για παράδειγμα, τα δικαστήρια δεν έχουν ακόμα διευκρινίσει εάν και πως ισχύει ο κανόνας της υπόθεσης Smith v Croft ή οτιδήποτε παρόμοιο. Επιπλέον, δεν υπάρχει ένδειξη εάν η διαθεσιμότητα εναλλακτικής θεραπείας εμποδίζει μια παράγωγη αγωγή, καθώς δεν υπάρχει καθοδήγηση σχετικά με τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν, παρά μόνο για τις σπάνιες περιπτώσεις όπου τα δικαστήρια αποφάνθηκαν για ζητήματα όπως η συμπερίληψη της εταιρείας ως ονομαστικού εναγόμενου στην αξίωση. Ακόμη και το ίδιο το εύρος της απάτης σύμφωνα με τις εξαιρέσεις στον κανόνα της υπόθεσης Foss v Harbottle μπορεί να λεχθεί ότι παραμένει ασαφές όσο αφορά την επανορθώσιμη αμέλεια. Επιπρόσθετα, το Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο δεν έχει ακόμη αντιμετωπίσει κάποια άλλα κρίσιμα ζητήματα, τα οποία είχαν αντιμετωπιστεί ήδη από τα Αγγλικά δικαστήρια μετά το 1960. Ανεξάρτητα από τον παράγοντα του κόστους, η απουσία στη νομολογία και νομοθεσία οποιουδήποτε μηχανισμού ελέγχου για

⁸⁸ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, Maastricht Journal of European and Comparative Law 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ. 72.

⁸⁹ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, Maastricht Journal of European and Comparative Law 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ. 73,74.

το εκ πρώτης όψεως στάδιο ξεχωρίζει ως άκρως προβληματική περίπτωση, αφήνοντας ανοιχτή την πόρτα για μακροχρόνιες και δαπανηρές αντιδικίες αχρειαστων αξιώσεων. Φυσικά, οι δικαστές και οι δικηγόροι στην Κύπρο μπορούν να στραφούν στην αγγλική προσέγγιση, όπως και συχνά γίνεται. Αλλά αυτό δεν θα ήταν η λύση. Το πρόβλημα βρίσκεται στον πυρήνα αυτού του μοντέλου της θεραπείας⁹⁰. Η Αγγλική υπό το κοινοδικαίο παράγωγη αγωγή δεν ήταν ο βέλτιστος μηχανισμός προστασίας των μετόχων και της εταιρικής διακυβέρνησης. Οι ενάγοντες και τα δικαστήρια δυσκολεύτηκαν με έννοιες όπως ο έλεγχος των αδικοπραγούντων (wrongdoer control) και η δυνατότητα επικύρωσης (ratifiability) και κυρίως η θεραπεία κάλυπτε μόνο ένα στενό εύρος παραβάσεων, θέτοντας ταυτόχρονα πολλά εμπόδια για να ξεπεράσουν οι ενάγοντες. Ήταν με μεγάλη ανακούφιση για τους δικηγόρους και τους ακαδημαϊκούς που η παράγωγη αγωγή του κοινοδικαίου αντικαταστάθηκε από τη νομοθετική. Στην παρούσα φάση, δεν εκλείπουν τα προβλήματα από τη νομοθετικά θεμελιωμένη παράγωγη αγωγή που βασίζεται στον Companies Act 2006, ωστόσο, σε σύγκριση με την παράγωγη αγωγή του κοινοδικαίου, προφυλάσσει καλύτερα τα εταιρικά συμφέροντα και παρέχει περισσότερη ασφάλεια δικαίου⁹¹.

Παρά τον μεγάλο αριθμό υποθέσεων που έχουν ενώπιον τους τα Κυπριακά δικαστήρια, παρατηρούμε ότι αν και η παράγωγη αγωγή είναι διαθέσιμη στην Κύπρο από την ανεξαρτησία της, ο όγκος της συσσωρευμένης νομολογίας για το ζήτημα είναι πενιχρός. Αυτό μπορεί να εκληφθεί ως δείκτης δυο πραγμάτων. Πρώτο και κύριο, και όπως κατέστη σαφές από προηγούμενη ανάλυση, η θεραπεία είναι αρκετά δύσκολο να επικαλεστεί με επιτυχία. Δεύτερο, η ύπαρξη εναλλακτικών θεραπειών καθιστά την παράγωγη αγωγή περιττή και δαπανηρή λύση σε ορισμένες περιπτώσεις, παρέχοντας στον μέτοχο άμεση αποκατάσταση της αντανακλαστικής του απώλειας. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, η θεραπεία που αυτοπροτείνεται ως εναλλακτική, δηλαδή η θεραπεία από την καταπίεση της πλειοψηφίας του άρθρου 202 Κεφ. 113 δεν εκπληρώνει αυτόν τον ρόλο, ούτε θα έπρεπε. Υπό το πρίσμα αυτό,

⁹⁰ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ.79.

⁹¹ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ. 80, P. L. Davies and S. Worthington, *Gower and Davies "Principles of Modern Company Law"*, Σελ. 625,654, G. Zouridakis, *Shareholder Protection Reconsidered*, Σελ.121.

η ανάγκη αναθεώρησης του πλαισίου των παράγωγων αγωγών καθίσταται ακόμη πιο σημαντική⁹².

4.3) Η προοπτική Νομοθετικής τροποποίησης της Παράγωγης Αγωγής στην Κύπρο.

Το ερώτημα που τίθεται με βάση τα προαναφερόμενα στο αμέσως πιο πάνω υποκεφάλαιο είναι αν θα πρέπει το Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο να ακολουθήσει το Αγγλικό και να θέσει την παράγωγη αγωγή σε νομοθετική βάση. Υπάρχουν αρκετοί λόγοι που οδηγούν σε καταφατική απάντηση στο ερώτημα. Αρχικά, όταν γίνεται εξέταση των θεραπειών που είναι διαθέσιμες στους μετόχους, μια μεγάλη ανησυχία για πολλούς είναι ότι παράγωγες αγωγές σπάνια υποβάλλονται ενώπιον δικαστηρίων στις περισσότερες δικαιοδοσίες. Ορισμένοι το βλέπουν ως προειδοποιητικό σημάδι ότι η θεραπεία παρερμηνεύεται και ζητούν μεταρρυθμίσεις, ενώ άλλοι ως λόγο για να μην μπου στον κόπο να ασχοληθούν μαζί τους. Παρόλο που οι πρώτοι έχει βάση το επιχείρημα τους, ειδικά όσον αφορά δικαιοδοσίες όπως η Κύπρος, και οι δυο πλευρές φαίνεται να χάνουν το νόημα σχετικά με τον σκοπό και τον χαρακτήρα της θεραπείας, ότι οι μέτοχοι εγείροντας παράγωγη αγωγή εκ μέρους της εταιρείας αποτελεί την εξαίρεση και όχι τον κανόνα. Η αρχή του ορθού ενάγοντος που θεμελιώνεται στον κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle* βασίζεται στο ότι η εταιρεία έχει χωριστή νομική προσωπικότητα από τους μετόχους που την απαρτίζουν. Σαφώς, ο ρόλος της παράγωγης αγωγής δεν είναι να αφαιρέσει τη λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με το αν θα εγερθεί μια αγωγή από την εταιρεία από τα χέρια του διοικητικού συμβουλίου της⁹³.

Παρά την ασάφεια που υπάρχει σε έννοιες όπως η «απάτη στη μειοψηφία» («fraud on the minority») και ο «έλεγχος των αδικοπραγούντων» («wrongdoer control»), πολλά ζητήματα που σχετίζονται με την παράγωγη αγωγή παραμένουν αδιευκρίνιστα και οι λύσεις που παρέχονται από αλλοδαπή νομολογία δεν μπορούν να κάνουν και πολλά. Αυτό

⁹² Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ. 80.

⁹³ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ. 80, 81, G. Zouridakis, Shareholder Protection Reconsidered, Σελ 165.

έρχεται σε αντίθεση με την ασφάλεια δικαίου, μια αρχή ύψιστης σημασίας στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, όταν οι επενδυτές μπορούν εύκολα να επιλέξουν μεταξύ των δικαιοδοσιών εκείνων που παρέχουν εγγυήσεις για τη συμμετοχή τους στην εταιρική διακυβέρνηση. Επομένως, θα ήταν κάτι παραπάνω από ευπρόσδεκτο ένα σαφές σύνολο κανόνων, εύκολα προσβάσιμο και κατανοητό από όλους. Θα πρέπει επομένως, οι πραγματικές εξαιρέσεις από τον κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle* να αντικατασταθούν από ένα νομοθετικό πλαίσιο που να καλύπτει τόσο τη διαδικασία όσο και τους λόγους για τους οποίους μπορεί να ασκηθεί μια παράγωγη αγωγή⁹⁴.

Επίσης, όσο αφορά τη διαδικασία, εξηγήθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο ότι σε αντίθεση με το Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο, δεν υπάρχει εκ πρώτης όψεως στάδιο για τις παράγωγες αγωγές στην Κύπρο. Πράγματι, αντίθετα με ότι ισχύει για πολλές δικαιοδοσίες, δεν υπάρχει κανένα προκαταρκτικό στάδιο, στο οποίο το δικαστήριο να καλείται να κρίνει αν αξίζει να συνεχιστεί ή όχι η παράγωγη αγωγή. Αυτό δεν πρέπει να ισχύει. Η εξάλειψη αχρείαστων αγωγών μπορεί μόνο να ωφελήσει την εταιρεία και το δικαστικό σύστημα. Αλλά ακόμη και πριν καταφύγουν στο δικαστήριο, οι μέτοχοι θα πρέπει πρώτα να κοινοποιούν τις ανησυχίες τους στο διοικητικό συμβούλιο. Αυτό γιατί έτσι θα γίνεται σεβαστή η αρμοδιότητα του διοικητικού συμβουλίου να εγείρει αγωγή εκ μέρους της εταιρείας, και μόνο σε περίπτωση που το διοικητικό συμβούλιο δεν εγείρει την αγωγή ή δεν την εγείρει επιμελώς τότε οι μέτοχοι θα μπορούν να εγείρουν παράγωγη αγωγή εφόσον κάτι τέτοιο μπορεί, κατά την άποψη του δικαστηρίου, να ωφελήσει την εταιρεία⁹⁵.

Τέλος, η υιοθέτηση στο Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο νομοθετικού πλαισίου για την παράγωγη αγωγή πρέπει να βάλει σε προτεραιότητα την προστασία των εταιρικών συμφερόντων αντί για την αποκατάσταση της απάτης σε βάρος μιας ζημιωμένης μειοψηφίας. Η παράγωγη αγωγή από τη φύση και τον χαρακτήρα της ως συλλογικός μηχανισμός αντιδικίας αποσκοπεί στην παροχή δικαιοσύνης για την εταιρεία, και όχι μόνο για τους μειοψηφούντες μετόχους. Έτσι, σε αντίθεση με την προσέγγιση που υιοθετήθηκε από τον *Companies Act 2006*, δεν είναι αναγκαίο το κυπριακό νομοθετικό πλαίσιο για την παράγωγη αγωγή να περιλαμβάνει παράγοντες που θα εστιάζονται στον αιτητή μέτοχο όταν αποφασίζεται αν θα επιτραπεί ή όχι η παράγωγη αγωγή, όπως για παράδειγμα, η ύπαρξη καλής πίστης του αιτητή

⁹⁴ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ. 81.

⁹⁵ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ. 82.

μετόχου δεν σημαίνει ότι η έγερση παράγωγης αγωγής θα ωφελήσει την εταιρεία, και το αντίθετο, όταν υπάρχει κακή πίστη του αιτητή μετόχου δεν είναι απίθανο αν επιτύχει η παράγωγή αγωγή να ωφεληθεί η ίδια η εταιρεία⁹⁶.

4.4) Πρόταση αλλαγής και επικαιροποίησης του άρθρου 202 Κεφ. 113.

Το άρθρο 202 Κεφ. 113 δια του οποίου προσφέρεται η εναλλακτική της εκκαθάρισης θεραπεία σε καταπιεσμένους μειοψηφούντες μετόχους παρατηρείται ότι με βάση και τις τροποποιήσεις που έχουν επέλθει στον Companies Act έχει μείνει πίσω όσον αφορά την προστασία που παρέχει. Όπως έχει ήδη γίνει αναφορά σε προηγούμενο κεφάλαιο το άρθρο 202 Κεφ. 113 προκειμένου να εφαρμοστεί, βασίζεται στην καταπίεση (oppression) που υφίστανται οι μειοψηφούντες μέτοχοι της εταιρείας, τοποθετώντας έτσι σε αντιστοιχία το άρθρο 202 Κεφ. 113 με το άρθρο 210 του Companies Act 1948. Ωστόσο, με την εισαγωγή του άρθρου 994 του Companies Act 2006 ο όρος καταπίεση (oppression) αντικαταστάθηκε από τον όρο της άδικης προκατάληψης (unfair prejudice). Εκ του λεκτικού του άρθρου 994 του Companies Act 2006 εμφανίζεται, ότι η εκκαθάριση δεν συνιστά συστατικό στοιχείο της άδικης προκατάληψης, ως αυτή αντικατέστησε τον όρο καταπίεση. Περαιτέρω, συνεπεία της πιο πάνω απαγκίστρωσης, έπεται ότι πλέον δεν υφίσταται η ανάγκη ο αιτητής να συγκαταλεχθεί σε μια εκ των κατηγοριών των ατόμων που νομιμοποιούνται να αιτηθούν εκκαθάριση. Η αντικατάσταση του όρου καταπίεση με αυτόν της άδικης προκατάληψης, ως έχει νομολογικά ερμηνευτεί, οδηγεί στην αποτροπή αρχών (maxims) του δικαίου της επιείκειας να εισχωρήσουν ως φραγμός στην αιτούμενη θεραπεία (υπόθεση London School of Electronics Ltd, Re (1986) Ch. 211). Έτσι το δικαστήριο εξαιτίας της μεγάλης διακριτικής ευχέρειας που έχει (άρθρο 966 του Companies Act 2006) διατηρεί τη δυνατότητα να λάβει υπόψη την ανεπιεική συμπεριφορά του αιτητή και, αντιστοίχως, να προσαρμόσει τη θεραπεία που θα χορηγήσει. Πράγματι, η παραβίαση των αρχών της επιείκειας κατά την αγγλική πρακτική πριν από τη τροποποίηση που επήλθε συνιστούσε λόγο απόρριψης της αίτησης. Για αυτό και η ιδιαίτερη αναφορά στην αρχή «αυτός που ζητά επιείκεια πρέπει να προσέλθει με καθαρά

⁹⁶ Ibid 95.

χέρια». Επιπλέον, η υιοθέτηση του όρου της άδικης προκατάληψης είχε ως αποτέλεσμα τη διαπλάτυνση της τάξης των ατόμων που μπορούσαν να καταχωρήσουν αίτηση για άδικη προκατάληψη, συμπεριλαμβανομένων, υπό περιστάσεις και των διευθυντών μιας εταιρείας. Σχετική είναι η υπόθεση Company (No. 00477 of 1986), RE. Με βάση αυτή την υπόθεση, παρατηρείται ότι οι εξ επιεικείας σκέψεις (υποθέσεις Karaoglanian και Ebrahimi) δύνανται, ιδίως σε μικρές εταιρείες, να προσδώσουν το έδαφος για θεραπεία υπό το άρθρο 994, πράγμα το οποίο κατά την αγγλική πρακτική πριν τη τροποποίηση και αντιστοίχως για την παρούσα κυπριακή πρακτική θεωρείτο απίθανο⁹⁷.

Μια ακόμα διαφοροποίηση που έχει επέλθει στην αγγλική τάξη πραγμάτων συνίσταται στο γεγονός ότι πλέον δεν απαιτείται να καταδειχτεί μια συνεχιζόμενη συμπεριφορά (continuing course of conduct) υπό το άρθρο 994. Μάλιστα η αγγλική νομοθεσία, ως έχει τροποποιηθεί, επέτρεψε στη νομολογία να δεχτεί αίτηση όπου έχει προταθεί πράξη, η οποία εφόσον διαδραματιζέτο, θα συνιστούσε άδικη συμπεριφορά στον αιτητή, ακόμα και εάν κατά την ακρόαση της αίτησης έπαυε να υπάρχει σχετική πρόταση προς διενέργεια της εν λόγω πράξης. Σχετική είναι η υπόθεση Kenyon Swansea Ltd, Re (1987) 3 B.C.C. 259. Μια τέτοια στάση είναι δύσκολο να υιοθετηθεί από τα ημεδαπά δικαστήρια εξαιτίας της κρατούσας νομοθεσίας. Με βάση και τη σχετική Αγγλική και Κυπριακή νομολογία, αναφέρεται το γεγονός ότι η αγγλική προσέγγιση πριν τη τροποποίηση επί της οποίας βασίζεται το άρθρο 202 Κεφ. 113, αναγνωρίζει κατ'εξαίρεση μεμονωμένη συμπεριφορά ως εμπόπτουσα του όρου καταπίεση. Εκ του γράμματος και μόνο, το άρθρο 994 του Companies Act 2006 δεικνύει την ευρύτερη εφαρμογή που έχει σε σχέση με τα νομοθετήματα της Αγγλίας (Companies Act του 1948) και της Κύπρου, καθώς πέραν από την καταπιεστική συμπεριφορά προνοεί για άδικη προκατάληψη (unfairly prejudicial), πράγμα περί του οποίου τα τελευταία νομοθετήματα δεν προνοούν καθόλου⁹⁸.

Το νομοθετικό πλαίσιο επί του ειδικότερου ζητήματος που απασχολεί στην υπό συζήτηση περίπτωση, ως εξακολουθεί να ισχύει στην Κύπρο, παραμένει αναλλοίωτο επί δεκαετίες, παρά το γεγονός ότι στο μεταξύ έχουν μεσολαβήσει παγκόσμια εξελίξεις τόσο στο εταιρικό δίκαιο και πρακτική όσο και γενικότερα στο «επιχειρήν». Ωστόσο, η πιο πάνω πραγματικότητα παρά το γεγονός ότι επιτρέπει ίσως στους φορείς της αρμόδιας κρατικής

⁹⁷ Άρθρο 202 Κεφ. 113 : Επιδέχεται αλλαγής και επικαιροποίησης; , Παναγιώτης Βασιλείου (Ασκούμενος Δικηγόρος), Δικηγορικό γραφείο Areti Charidemou and Associates LLC, Σελ. 1, 19, 20, 21, <https://www.aretilaw.com/wp-content/uploads/2020/10/Παναγιώτης-Βασιλείου-Άρθρο-202-κεφ.-113-επιδέχεται-αλλαγής-και-επικαιροποίησης-2020.pdf>.

⁹⁸ Άρθρο 202 Κεφ. 113 : Επιδέχεται αλλαγής και επικαιροποίησης; , Παναγιώτης Βασιλείου (Ασκούμενος Δικηγόρος), Δικηγορικό γραφείο Areti Charidemou and Associates LLC, Σελ. 22, 26.

εξουσίας να εξετάσουν, αν το επιθυμούν και το κρίνουν σκόπιμο, το ενδεχόμενο ανάλογης διαμόρφωσης και «επικαιροποίησης» του νομοθετικού πλαισίου, δεν επιτρέπει ασφαλώς στα δικαστήρια να παρακάμψουν τον ισχύοντα για το ζήτημα νόμο ή την ερμηνευτική αποστασιοποίηση από σαφείς και ξεκάθαρες πρόνοιες του τελευταίου, καθώς σε τέτοιες περιπτώσεις τα περιθώρια για τα δικαστήρια είναι ανύπαρκτα. Με βάση και αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω, φαίνεται ότι ενώ υφίσταται το νομοθετικό πλαίσιο της εναλλακτικής θεραπείας έναντι καταπιεστικών συμπεριφορών (άρθρο 202 Κεφ. 113), πρακτικά ίσως να χαρακτηριστεί ως ανεπαρκές. Για αυτό και απαιτείται η αλλαγή και επικαιροποίηση του άρθρου 202 Κεφ. 113 έτσι ώστε να μπορούν και οι επενδυτές να αισθάνονται ότι υπάρχει επαρκής προστασία που παρέχει η νομοθεσία σε μειοψηφούντες μετόχους με συνεπακόλουθο τη λήψη περισσότερων επενδυτικών ρίσκων εκ μέρους τους που θα οδηγήσει και στην περαιτέρω ανάπτυξη της κυπριακής αγοράς⁹⁹.

5) Συμπέρασμα

Οι θεραπείες της μειοψηφίας των μετοχών και ιδίως η παράγωγη αγωγή αποτέλεσαν και αποτελούν ένα πολύ σημαντικό κομμάτι του εταιρικού δικαίου τόσο στην Κύπρο όσο και σε άλλες δικαιοδοσίες. Ωστόσο, η περιορισμένη νομολογία στην Κύπρο πάνω στο θέμα της παράγωγης αγωγής αποκαλύπτει ότι τα βασικά ζητήματα παραμένουν αδιευκρίνιστα, προκαλώντας ανησυχία στους δυνητικούς ενάγοντες με την αβεβαιότητα που υπάρχει και παρουσιάζοντας τα δικαστήρια με προκλήσεις. Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της παράγωγης αγωγής υπάρχει ελάχιστο έως καθόλου δικαστικό προηγούμενο που να καθορίζει τι ακριβώς ισοδυναμεί με απάτη σε βάρος της μειοψηφίας, με αποτέλεσμα να μην είναι ξεκάθαρο αν καλύπτει ή όχι όλες τις περιπτώσεις παραβίασης καθήκοντος και αν καλύπτει ή όχι περιπτώσεις που ο αδικοπραγών δεν επωφελήθηκε οικονομικά. Επίσης, οι προϋποθέσεις για την έγερση παράγωγης αγωγής δεν είναι ξεκάθαρες¹⁰⁰.

Η συγκριτική ανάλυση ανάμεσα στο Κυπριακό και Αγγλικό Εταιρικό Δίκαιο όσον αφορά το ζήτημα της προστασίας της μειοψηφίας των μετόχων, κατέδειξε ότι τα

⁹⁹ Άρθρο 202 Κεφ. 113 : Επιδέχεται αλλαγής και επικαιροποίησης; , Παναγιώτης Βασιλείου (Ασκούμενος Δικηγόρος), Δικηγορικό γραφείο Areti Charidemou and Associates LLC, Σελ. 31, 32.

¹⁰⁰ Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, Maastricht Journal of European and Comparative Law 2022, Vol.29 (I) 62-84 Σελ. 83.

Κυπριακά δικαστήρια μπορούν να στραφούν στη νομολογία άλλων δικαιοδοσιών του κοινοδικαίου όπως έχουν ήδη κάνει σε αρκετές περιπτώσεις προκειμένου να διαφωτιστούν και ότι το αγγλικό δικαστικό προηγούμενο έχει πολλά να προσφέρει για αυτόν τον σκοπό. Όμως, υπό το πρίσμα του γεγονότος ότι η Κύπρος είναι μια φιλόδοξη, προνοητική και φιλική προς τις επιχειρήσεις οικονομία, είναι αμφίβολο εάν η θεραπεία θα πρέπει να διατηρήσει την παρούσα μορφή της και να συνεχίσει να λειτουργεί ως εξαίρεση στον κανόνα της υπόθεσης *Foss v Harbottle*. Η συγκριτική ανάλυση που έγινε οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που είναι εγγενή σε αυτό το καθεστώς, δικαιοδοσίες όπως της Αγγλίας αντικατέστησαν αυτό το καθεστώς με ένα νομοθετικό πλαίσιο. Για αυτό και η Κυπριακή δικαιοδοσία θα πρέπει να ακολουθήσει αυτή την οδό, της υιοθέτησης ενός νομοθετικού πλαισίου που θα σέβεται την αντιπροσωπευτική φύση της παράγωγης αγωγής και θα θέτει τα εταιρικά συμφέροντα στο προσκήνιο όπως και θα επιλύει τα ζητήματα που ανακύπτουν από τις θεραπείες καταπίεσης και τα καθήκοντα των συμβούλων της εταιρείας¹⁰¹.

¹⁰¹ Ibid 100.

6) Βιβλιογραφία – Πηγές

- «Κυπριακό Εταιρικό Δίκαιο», Θωμάς Γρ. Παπαδόπουλος, Νομική Βιβλιοθήκη, 2023.
- S.Goulding, Company Law (2^η Έκδοση, Cavendish Publishing Limited, 1999).
- A. Dignam and J. Lowry, Company Law (7^η Έκδοση, OUP, 2012).
- S. Griffin, Company Law- Fundamental Principles (4^η Έκδοση, Pearson, 2006).
- N. Bourne, Bourne on Company Law (6^η Έκδοση, Routledge, 2013).
- Τ. Συνοδινού και Α. Χριστοφόρου, Κυπριακό Ιδιωτικό Δίκαιο- Κατ'άρθρο ερμηνεία – Νομολογία, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2014.
- P. Davies and S. Worthington, Gower and Davies – Principles of Modern Company Law (9^η Έκδοση, Sweet and Maxwell, 2012).
- Π. Κακόπιερος, Οι Διοικητικοί Σύμβουλοι στην Κυπριακή ΕΠΕ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016.
- Smith and Keenan's Company Law, Charles Wild and Stuart Weinstein, 17th Edition, Pearson Publishing, 2016.
- Gower, Principles of modern company law, Paul L. Davies, Sarah Worthington and Christopher Hare, Publishing Thomson Reuters, Sweet and Maxwell, 11th Edition, 2021.
- Mayson, French and Ryan on Company Law, Derek French, 38th Edition, Oxford University Press, 2023.

- Georgios Zouridakis and Thomas Papadopoulos, A comparative analysis of derivative action in Cypriot company law: Comparison with English company law and the prospect of statutory reform, *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 2022, Vol.29 (I) 62-84.
- G. Zouridakis, Shareholder Protection Reconsidered.
- Άρθρο 202 Κεφ. 113 : Επιδέχεται αλλαγής και επικαιροποίησης; , Παναγιώτης Βασιλείου (Ασκούμενος Δικηγόρος), Δικηγορικό γραφείο Areti Charidemou and Associates LLC.
- Law and Finance, RL Porta, F Lopez-de-Silanes, A Shleifer, RW Vishny, *Journal of political economy* 106 (6), 1113-1155, The law and economics of self-dealing, S Djankov, R La Porta, F Lopez-de-Silanes, A Shleifer, *Journal of financial economics* 88 (3).

6) Νομολογία

- *Simpson v Westminster Palace Hotel Co* (1860) 8 HL Cas712.
- *Parke v Daily News Ltd* (1962) Ch 927.
- *Prudential Assurance Co Ltd v Newman Industries Ltd (No 2)* (1982) 1 All ER 354.
- *Edwards v Halliwell* (1950) 2 All ER 1064.
- *Danish Mercantile Co Ltd v Beaumont* (1951) Ch 680.
- *Atwool v Merryweather* (1867) LR 5 Eq 464.
- *Towers v African Tug Co* (1904) 1 Ch 558.
- Ιωαννίδης Μιχαήλ για την υπό διάλυση εταιρεία Michael N. Ioannides Manufacturing and Trading Ltd v Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας (2013) 1 AAD 1500.

- K.K Kouzinoui Ltd κ.α. ν Χαμπή Δημήτρη, ECLI:CY:EDLAR:2016:A161.
- Mammous Yiannis Georgios και άλλοι ν Mike Willstrop και άλλων (2012) 1 AAD 90.
- Χρίστου Ανδρέας ν Ζήνας Μηλλιού και άλλων (2013) 1 AAD 1210.
- Θωμά Αιμίλιος και άλλοι ν Ιάκωβου Ηλιάδη (2006) 1 AAD 1263.
- Χειμωνίδης Ιάκωβος ν Investylia Public Co Ltd (2008) 1 AAD 1117.
- Γιαννούλας Χατζηλοίζου, διαχειρίστριας της περιουσίας του αποβιώσαντα Στέλιου Χατζηλοίζου ν Μαρίνου Χρ. Λοιζίδη και άλλων, ECLI:CY:AD:2017:A422.
- Παναγιώτη Αβάνη και άλλων ν Χρυσάφιλιώτισσα Δημόσια Λίμιτεδ και άλλων, ECLI:CY:EDLEF:2012:A120.
- Σπύρος Νικολάου και άλλοι ν Ανδρέας Τσόκκος, ECLI:CY:EDPAF:2015:A247.
- Z and I Mediterranean Leisure Investments Ltd και άλλοι ν Ιωάννας Ηλιάδη-Λοίζου (2007) 1 AAD 583.
- Πιριλλής Θεόδωρος και άλλοι ν Ελευθέριου Κουή (2004) 1 AAD 136.
- In Re Pelmako Development Ltd (1991) 1 AAD 246.
- Pelmako Development Ltd (1999) 1 AAD 1369.
- Αναφορικά με την S.A.R.E Public Company Ltd ECLI:CY:EDLEF:2019:A104.
- Ebrahimi ν Westbourne Galleries Ltd (1973) AC 360, (1972) 2 All ER 492, 499,500.
- Bedros Karaoglanian and Sons Ltd and Others ν Hagop Karaoglanian and Another (1977) JSC 488.
- Αναφορικά με την εταιρεία Facipero Investments Limited, ECLI:CY:EDLEF:2011:A189.
- Αναφορικά με την Sea Nemesis Security (SNS) Ltd (Αριθμός Εγγραφής HE 329649), ECLI:CY:EDLEM:2019:A585.

- Αναφορικά με την αίτηση του Μάκη Αδάμου ν Αναφορικά με την εταιρεία Saccio Properties Limited, ECLI:CY:EDLEF:2016:A319.